

Ocak - Şubat 2022

ISSN: 1306 - 3731 Fiyatı : 15 TL.

17.
YIL

Akpınar

97.
SAYI

KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ

Kuruluş T. : 01.01.2006

Kurucusu : İsmail ÖZMEL

17. Yılın
İlk
Sayısı

HER ZAMAN TÜRKİYE'Yİ DÜŞÜNME ZAMANI

Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Abdülhak Hâmit

EDEBİYAT VE SANATTA
BİZ DE VARIZ
İsmail ÖZMEL

BİR EFSANE ARAŞTIRICISININ
HATIRALARI
Saim SAKAOĞLU

ATATÜRK VE BÜYÜK ŞAİR
Haluk Y. ŞEHSUVAROĞLU

KARAMANLICA DÎVÂN-I TÂLİB'DEN
SEÇİLMİŞ ŞİİRLER
M. Sabri KOZ

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail ÖZMEL
ismailozmel@hotmail.com

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL
Nevzat TOPAL
Murat SOYAK

DANIŞMA KURULU (HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU (Selçuk Üniversitesi Em.Ö.Ü.)
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)
Prof. Dr. Nedim BAKIRCI (Niğde Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE
Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Tanesi : 15 TL
Yıllık Abone Bedeli: 100 TL
Resmî Abone Bedeli: 150 TL
Yurtdışı Abone Bedeli: 50 Avro
Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)
Banka Hesap No : Yapı Kredi Niğde Şubesi
Iban : TR83 0006 7010 0000 0061 2945 53

**GRAFİK - TASARIM
BASIM YERİ**

KARAN OFSET
Fertek Mah. OSB. 4. Cad. No: 6 • NİĞDE
Tel: 0.388 233 66 22 • Belgegeçer: 0.388 233 88 11

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmasın geri verilmez. Yayınlanması istenen yazıların el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve şiirlere ücret ödenmez. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

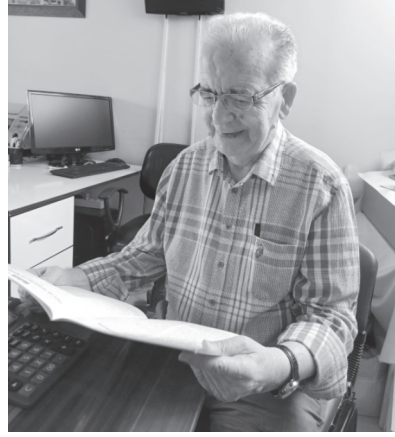

İÇİNDEKİLER

- 2 EDEBİYAT VE SANATTA BİZ DE VARIZ
İsmail ÖZMEL
- 3 BİR EFSANE ARAŞTIRICISININ HATIRALARI
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
- 8 'BANA KULAK VER' DİYORUM,
KULAK ASMIYORSUN SEVDİĞİM '1
Sadık Kemal TURAL
- 11 ATATÜRK VE BÜYÜK ŞAİR
Haluk Y. ŞEHİSUAROĞLU
- 14 KARAMANLICA DÎVÂN-I TÂLİB'DEN SEÇİLMİŞ ŞİİRLER
M. Sabri KOZ
- 21 TEVFIK FİKRET'İN ARDINDAN
İsmail ÖZMEL
- 22 ÇIKIŞ YOLU
İsmail ÖZMEL
- 30 ŞAİR VE YAZAR FEYZİ HALICI'YI
VEFATININ 4. YILINDA ANMAK
Murat SOYAK
- 35 İSTASYONDA BİR AKŞAM SAATİ
Ahmet CİHAN
- 39 NİĞDE KALESİ
Mehmet BAŞ
- İTİRAZ YOK
Hasan Hüseyin ÖZMEL
- BAHARDA
Yakup EKİCİ
- 40 ÖYKÜ: ÇATI KATINDAKİ SIRA
Serpil KAYA
- 41 GÜN
Mehmet Zafer EKİCİ
- 42 ÖYKÜ: PANTOLON
Şakir MUSALLI
- 44 GÖNLÜME SESLENİŞ
Musa DOĞRUER
- MELEĞİM
Hakan SUNA

EDEBİYAT VE SANATTA BİZ DE VARIZ

İSMAİL ÖZMEL

Farklı edebiyat dergilerini, zaman zaman gözden geçirmenin ayrı bir tadı ve zevki var. Muhakkak denemişsinizdir, sayfalara, resimlere, düz yazılara ve şiirlere baktıkça insan ister istemez, bir diğer dergi ile karşılaştırıyor. Resimleri yer alan yazar ve şairler belleğinizde başka şairleri çağırıyor. Arada sırada söz tercüme nesir ve şiirlere uzanıyor. Tercüme eden kalemin mahareti, yazarın düşüncesi ve vermek istediği mesajı ile Türkçe'ye aktarabilmiş midir diye sormak aklınıza geliyor. Hele geride bırakılan yılın mahsulleri söz konusu olunca işte orada kıyamet kopuyor ama bu kıyametin en küçük alevi veya kıvılcımı bile derginin yapraklarına ulaşamıyor.

Anadolu'da yarı yüzyılı devirmiş, kırk kadar esere imza atmış bir kalem olarak, edebiyatın harman olduğu İstanbul'a uzanmak ve biz de bir dergiye vücut veriyoruz, 16 yılı 96. Sayı ile doldurduk demek istersiniz. İstanbul'da doğup büyümek elbette çok insanın farketmediği, bir şans, bir ayrıcalıktır. Bunu görmezden gelmek İstanbul'u bilmemek anlamına gelir. Bu duygular içinde sayfaları çeviriyorsunuz. Tanıdığınız kalemlerin yazılarına öncelik veriyor ve okumaya başlıyorsunuz. 2021 yılı içinde yayınlanan eserler listesine özellikle dikkat kesiliyorsunuz. Bir siyaset bilimcinin düşüncelerine eleştirel bakmak ve bir takım gayretler ve düşüncelerle örmeye çalıştığınız eserinizin Aralık 2021'de yayınlanmasını, belki geç pazara çıkan mal hesabı bazı müşterilerin dikkatini çekmemiş olabilir veya eline ulaşmamış olabilir diye bir mazeret bulmaya çalışırsınız.

Bir anlayış tabelası altında toplamak istemediğim ama çevrelerine çok bağlı bazı kalemlerin paralel düşüncede olan yazar ve şairleri yerli yersiz hatırlatmaları ve muhakkak bir vesile yaratarak yazıya katmaları yabana atılacak bir vefa örneği değildir. Birbirlerinin ellerinden ve kitaplarının sayfalarından öyle bir sevgi ve ilgi bağı kurmuşlar ki takdir etmemek insafsızlık olur. Yol arkadaşlığı mı desem, duygudaşlık mı desem, beğeni ve takdir ortaklığı mı desem, yahut bütün üstatları bir çatı altında topladığını iddia etmek mi desem beni tatmin etmeyen çok yönü vardır. İsim vermek belki gerekir ama niyetim birilerini perdelemek veya geriye atmak olamaz, yalnız bu yurdun başka kalemleri de var, başka eserler de yayınlanıyor, bunların kalbur üstü kesiminden hiç olmazsa birkaç eseri de anlatmak, hatırlatmak Türk edebiyatının kollarının sağlamlığını ve birbirine kalben bağlı, kalem olarak, insan olarak, yazar ve şair olarak da saygılı olduğunu göstermiş oluruz sanırım.

İstanbul elbette sanatın ve şiirin ve insanlığın zirvelerini bağrında yetiştirmiş, bizatihi kendisi bir tarih ve bulunmazların müzesi olan bir şehir. Kimliğimizin ve yüreğimizin ve bütün meraklarımızın harman olduğu benzersiz şehir. Ondan nasipleneler, eğitimini o şehrin insan sergilerinden besleyen ve oradaki saygı ve sevginin somutlaşmış belirtilerini bizzat yaşamış kalem sahiplerinin konu ve hafıza zenginliklerini de işaret ederek yarışa önde katıldıklarını kabul etmek, sıranın çilekeş Anadolu insanlarına da gelmesini istemek bir haklı istek olarak kabul edilmelidir. Hangi duygularla olursa olsun, sırf adalet duygusu ve Türk edebiyatının ruhunun ve kalbinin attığı mekanlardan herbiri olarak diğer eserler meyanında Anadolu'da yetişen kalem sahiplerinin de eserlerinden ve adlarından bahsetmek gerekir diye düşünüyorum.

İstanbul'un ruhu Anadolu'dan, ona görsellik kazandırmak İstanbul'dan.

17 Yılın ilk sayısı ile huzurunuzdayız. Akpınar'ın gidişatını nasıl buluyorsunuz ? Görüşlerinizi ve tavsiyelerinizi almak isteriz.

Yeni sayılarda buluşmak dileği ile sağlıklı kalın, sağ olun.

BİR EFSANE ARAŞTIRICISININ HATIRALARI

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

Bilim hayatının önemli bir bölümünü efsane derleme, inceleme ve yayımlamaya ayıran emekli bir öğretim üyesi olarak bazı tespitlerimizi de, başta alana gönül vermiş gençler olmak üzere, okuyucularımızla paylaşmayı düşünür dururduk. Bazılarını her derleyicinin yaşayabileceği bu olayların arasında ancak özel bir çaba sonucu ortaya konulacak olanlarının da var olabileceği unutulmamalıdır. Bu sebeple böyle bir konuyu ele almak istedik ve birkaç örnek olayı sizlerle paylaşmak istedik..

İlk defa 1969 yazında çıktığımız sahada derlediklerimizin ağırlığını masallar oluşturunuyordu. Ancak, buralara bir daha gelemeyeceğimizi düşünerek başka ürünleri de kayıt altına almıştık: Fıkra, halk hikâyesi, mâni, Dede Korkut Kitabı'ndan masallaşmış bir boy, âşık şiirleri... Elbette bunların arasında efsaneler de vardı.

Bu arada 1969 yılında çıktığımız bu uzun yolun ilk on yılında ortaya konulan efsane konulu ve birbirinden çok farklı olan yedi yayınlamamızı da hatırlatmak istedik. Ayrıca, vefalı bir öğrencimizin bizim efsane alanıyla ilgili olarak yaptığımız çalışmalarımızı bir makale boyutunda kamuoyuyla paylaşmasını da hatırlatmak istedik.

1. Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil, Ankara 1973.

Not: Masalın efsane ile ilgisi, 13.

2. "Bir Efsane Motifi Üzerine", Türk Kültürü, 15 (171), Ocak 1977, 168-170.

3. "1974 Kıbrıs Barış Harekâtıyla İlgili Efsaneler", Türk Kültürü, 15 (175), Mayıs 1975, 436-440.

4. 101 Anadolu Efsanesi, İstanbul 1976, Yüksel Matbaası, 270 s. 9. bs. 2020. İlk 71 efsane, Shigeru Katsuda tarafından Japonca'ya çevrilmiştir.

5. "Anadolu Efsaneleri İçin Eski Bir Kaynak", Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı 1976, Ankara 1977, 453-473.

Not: Jean Nicolaides ve E. Henry Carnoy'un birlikte hazırladıkları, Traditions Populaires de l'Asie Mineure (Anadolu'nun Halk Gelenekleri/Paris 1889) adlı bir derleme Dr. Ali Özçelebi tarafında dilimize çevrilmiş, tarafımızdan notlandırılmıştır.

6. "Anadolu Efsaneleri: 1, Ağrı

Dağları", Türk Folklor Araştırmaları, 18 (349), Ağustos 1978, 8318.

7. "Anadolu Efsaneleri: 2, Göl Baba", Türk Folklor Araştırmaları, 18 (350), Eylül 1978, 8426.

8. "Folklor Köşesi: Küçük Notlar 1", Çağrı, 22 (248), Eylül 1978, 6-9.

Not: Buradaki beş konudan ilki Bir Karapınar Efsanesi adını taşımaktadır.

Aziz Ayya (Dr. Öğr. Görevlisi), "Prof. Dr. Sa'im Saka oğlu'nun Efsane Araştırmaları", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 9, 2001, 365-391.

Sözümüz buraya kadar gelmişken, efsane üzerine kaleme aldığımız pek çok yazımızın yanında efsane konulu üç kitabımızı da hatırlatmadan geçemeyeceğiz. İşte o kitaplarımız:

1. Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu, Ankara 1980, Ankara Üniversitesi Basımevi, IX+140 s. Bu çalışmamız, ülkemizde efsaneler üzerine hazırlanan ilk doçentlik çalışmasıdır.

Tanıtımı için bk. Xénia Celnarova, Asian and African Studies (Çekoslovakya), 19, 1983, 273-274.

2. Efsane Araştırmaları, Konya 1992, Selçuk Üniversitesi Basımevi, 136 s.

Tanıtımı için bk. Doç. Dr. Ali Osman Öztürk, Demos (Almanya), 31 (4), 315-316.

Aynı adla gözden geçirilmiş ve genişletilmiş olarak yine Konya'da yapılan üç yeni baskısı için bk. 1. bs. 2009 (346 s.), 2. bs. 2013 (369 s.), 3. bs. 2018 (315 s.).

3. 101 Türk Efsanesi Ankara 2003, Akçağ Yayınevi, 253 s. 8. bs. 2021.

Bunca çalışmayı ortaya koyarken ulaştığımız sonuçlardan birer hatıra olarak iz bırakacağına inandığımız beş

örneğimizi sunmak istiyoruz.

1. Efsanesi İçin İsyân Eden Öğrencimiz

Yaz sonlarına doğruydum. Yıllık iznimezi kullanmış, Erzurum'a dönmüştük. Biriken işler, eskiden kalanlar derken kendimizi yoğun bir çalışmanın içinde buluverdik. İki ay sonraki bilim toplantılarının son hazırlıkları, basımevinden gelecek olan son kitabımızın provaları derken günler akıp gidiyordu.

Bir sabah, bir Eylül sabahı olabilir, odamın kapısının vurulduğunu hissettim. Her ihtimale karşı yüksek bir sele, 'Buyurun' dedim. Kapı açıldı, gelen ara sınıf öğrencilerimizden Fatma / Mehmet idi. (Cinsiyeti belli etmemek için en çok kullanılan iki adı seçiverdik.) Biraz üzgün gibi görünüyordu. Belki de bir kırılganlığı vardı da gizlemeye çalışıyordu. Oturmasını söyledik. Tatil dönüşü olduğu için kendisine 'Hoş geldin' dedik. Derken, atalarımızın söyleyişiyle sevgili öğrencimizin sebebi-ı ziyareti anlaşılıverdi.

Öğrencilerimize derleme konusunu anlatırken onlara masal ve efsane derlemeleri için soru formları verirdik. Bu öğrencimiz de bunlara uyararak derleme yapmış, bize getirmişti. Ancak okumakta olduğu Türk Folklor Araştırmaları dergisinin Temmuz sayısında kendisinin köyünde derleyip daha önce bana getirdiği efsanenin başkasının adıyla yayımlandığını görünce çok üzülmüştü. Demek ki biz derleme konusunu işlerken bazı konuları anlatmamışız veya öğrencimiz o gün dersimize gelmemişti. Elindeki dergiyi alıp gözden geçirdim. Taş kesilme motifine yer veren ve çok bilinen bir efsane idi. Hemen yerimizden kalkıp

efsane kitaplarının bulunduğu rafa yöneldik. Biri bizim 101 Anadolu Efsanesi olmak üzere raftan indirdiğim üç kitapta yer alan aynı efsanenin benzerlerini gösterdim. Kitapların hepsinin tarihi öğrencimizin derleme tarihinden önce idi. Özellikle kitapların basım yıllarını gösterdik. Biraz şaşırdı, biraz da mahcup oldu. Olayı kendisine açıkladık. Daha doğrusu eksik kalan derleme bilgisini tamamladık. Teşekkür edip özür diledi. Kendisine 101 Anadolu Efsanesi adlı kitabımızdan bir adet hediye ederek uğurladık.

2. Öğretmenler de yanıltılabilirler

Yıl 1957... Konya Lisesi'nde öğrenciyim. Edebiyat öğretmenimiz aynı zamanda şair de olan Kemal Or Bey idi. Roman okumamız ve özetini çıkarıp küçük bir deftere yazmamızı istedi.

Kemal Bey, bir dersten çıkarken mümessilimize öğretmenler odasına gelmesini, ödev defterlerimizi sınıfı getirmesini söyledi. Sınıfımızı bir heyecan kaplayıverdi. Defteri alan arkadaşlarımızın çoğunun suratı asılıyordu. Sebebini daha sonra anlayacaktık. Meğer bizim akıllılar (!), hemen okulumuzun karşısındaki İl Halk Kitaplığı'na gidip roman özetlerine yer veren bir kitaptan kopya çekivermişler. Not olarak 0 (sıfır) alan ödevlerin üzerinde bir de göndermede bulunuluyordu. Aynı özet aynen alanlara ayrıca, 'Bak. Xxx' diyerek kopya ortaklarını buluşturuyordu.

Kemal Bey yanıltılmamıştı ama bu öğretmenlerin yanıltılmayacakları anlamına gelmiyordu. Size hazin bir efsane kandırmacasını üzümlere anlatmak istiyoruz.

Yıl 1976'nın başları, Bir taşra ilçesinde görevli öğretmenimiz ilçesiyle ilgili olarak hazırladığı kitabının bir kopyasını bize de lütfetti. Biz de o günlerde efsane konulu doçentlik tezimizin hazırlıklarıyla uğraşıyoruz. Gelen kitapta da bir hayli efsane metni var. Elbette sevindik. Ve başladık efsaneleri okumaya. Derlemelerin (!) bazıları özgün, demem o ki onları ilk defa okuyorum. Derken öyle bir efsane metni ile tanışıyoruz ki (!) bir kucaklaşmadığımız kalıyor. Adı, Üç Kardeşler Kanı olan bu efsaneyi kısa bir süre önce okuyup not aldığım Osman Bayatlı'nın, Bergama'da Efsaneler Âdetler adlı kitabında okumuştum. Derken bu efsanemizin yalnız olmadığını, başkalarının da Bergama'dan o ilçemize taşındığını belirlemiştik..

Konuyu, kitabı hazırlayanın çok yakını olan bir büyüğümüze aktardım. Bana aynen şunları söyledi:

"Saim Bey, o arkadaş öyle kitaplardan filan alacak birisi değildir. Mutlaka ödev verdiği öğrencileri il/ilçe kitaplığındaki bir kitaptan kopya çekip hocasına derleme diye vermiştir."

Burada, öğretmenlerini kandıran öğrencileri de kutlamak (!) gerekir. Bergama kitabından alınan efsanelerdeki yer adları yeni ilçeye göre başarılı (!) bir şekilde uyarlanmıştır. Ancak sayın meslektaşımızın efsanelerin dil ve üslubundan yola çıkarak bir ortaokul öğrencisinin ötesinde olduğunu fark etmeliydi.

Bu fıkra birinci hatıramızdaki kitapta ne yazık ki Bergama'ya ait olarak değil, adını gizlediğimiz ilçemize aitmiş gibi yer

almaktadır.

3. Talan Edilen Efsanelerim

101 Anadolu Efsanesi adlı kitabımdaki bazı efsaneler ortaokul Türkçe ve lise edebiyat ders kitaplarına alınarak öğretimimizin hizmetinde kullanılıyor. Adımız anıldığı için de hoşumuza giden bir olayı yaşamış oluyoruz. Ancak bu kitabımızdan alınan efsanelerin aktarılmasında, ne yazık ki önceki örnekte olduğu gibi yeni coğrafyaya göre uyarlanma zahmetine katlanılmamış, virgülüne kadar aynen alınış. Ancak buradaki kurnazlık, sanki bilinen bir kişiden derlenmişçesine yepyeni anlatıcılar keşfediliyor(!)

Bunu yapan kişiyi de tanır gibiyiz. İlçenin uzakça köylerindeki akraba veya komşular kaynak kişi olarak gösteriliyor. Sanki yeni kaynak kişiler bizim efsanelerimizi ezberlemiş ve anlatmış oluyor. Vay benim emeklerim...

Genel ağda efsane kelimesini yazarak bir araştırmaya girerseniz şöyle bir manzara ile karşılaşacaksınız. Bizim 101 Anadolu Efsanesi'ndeki bazı metinlerimize aynen fakat asla adımız anılmadan yer verilivermiş.. Neyse ki bazıları hayalî kaynak kişi icat etme (!) yoluna gitmemişler.

Oysa bu kitabımızdaki pek çok efsane yurt içi ve yurt dışında yayımlanan kitap ve dergilere adımız anılarak alınmıştır. İşte onlardan üç örnek:

1. Güzellik Suyu / Türk Edebiyatından Seçmeler, Bakü, 1991 (Tertib edenler Memmet Aslan - Hidayet). Kitabın adı, bizim bir efsanemizden alınmıştır.

Not: Kitaba, aşağıdaki altı efsane alınmıştır. Güzellik Suyu

(VI/3), Yeşillaşan Gum Ağaç (VIII /4), Kaplumbağa-Çanaklıbağa (VII/5), Gumru (VII/2), İbibik Kuşu Şanapipik (VII/1), CeyranGuzusu (VI/8).

2. Anadolu'da Hedef (Konya, aylık dergi), 1 (11), Aralık 1993'ten itibaren.

3. Yuvamız (Gümölcine-Yunanistan), 5 (58), Haziran 1991'den 7 (74), Ekim 1992'ye kadar.

4. Efsane Kitabı İçin Yazdığımız Rapor Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun bağlı kuruluşlarından olan Türk Dil Kurumu'nda 18 yıl (1983-2001) görev yaptık. Bu sürenin tamamında Bilim Kurulu Üyesi olmamızın yanında son birkaç yılda da Yürütme Kurulu üyesi olarak görevimizi katmerlendirdik. Bu süre içinde güzel ve yararlı işleri üstlendik. Hatta daha sonraki dönemlerde de bazı makaleler veya kitaplar için hakem olarak görevlendirildiğimiz de olmuştur. Bu kitaplardan biri Anadolu'muzun birkaç ilinden derlenen efsane metinlerinden oluşuyordu. Çalışmayı büyük bir keyifle okumaya başladık. Bu arada ilgimizi çeken bir hayli efsaneyi de keyifle okuyorduk. Derken o da ne, efsanelerden biri bizim bir kitabımdan aynen alınmış fakat adımız anılmadığı gibi başka bir kaynağa yer verilmişti.

Not alıp okumayı sürdürdüm. Bir karıştırma (!) olabileceği gibi insani bir duyguyla yolumuza devam ettik. Okuduğumuz sayfa sayısı elliye geçmişti. Derken bir 'O da ne?' daha... Aynı şeyler. Okumayı yarıda bırakıp raporumuzu hazırlamaya başladık. Raporumuzun ekleri son derece önemli idi. Bizim yayımladığımız iki efsane ile kitaptaki aşırı macaların fotokopilerini raporumuza

ekleyip postaya verdik.

Derleyici (!) kitabını Kurum'dan çekip piyasada başka bir yayınevinde yayımlatıverdi. Dikkatli bilginlerin de kendi kitaplarından aşırılmış efsaneler olabileceğini unutmamaları gerekir. Asıl üzüldüğümüz konu, bu derleyip toplamacı (!) meslektaşımızın (!) bizim hiç de yabancı olmadığı bir kişi olmasıydı.

5. Bir Efsaneyi Ortaklaşa Anlatmak

1977 yılında, o zamanki adıyla İçel ilimizin Silifke ilçesinde bir bilimsel toplantı düzenlenmişti. Düzenleyenler arasında, önceki yıllarda değişik ortamlarda düzenlenen toplantılarda tanıdığımız müzik öğretmeni ve bölge halk müziğinin uzmanı olan arkadaşımız Özcan Seyhan Bey de varmış. Biz de onun hatırlaması üzerine o toplantıya davet edilmiştik. Türkmen Aşiretleri ve Kültürü Semineri, 30 Ekim 1977. Bildirimizin adı ise şöyle idi: "Silifke Bölgesinde Anlatılan Bazı Masallarda Görülen Değişmeler ve Motif Kayması. Yayımlandığı yerleri de şöylece gösterebiliriz: I, Çağrı (Konya),22 (240), Ocak 1978, 18-20; II, 22 (241), Şubat 1978, 18-20. Oradan da şu kitabımıza alınmıştır: Masal Araştırmaları, Ankara 1999, 91-98.

Bu bildirimizdeki masal, âdeta üç ayrı masalın birer bölümünün alınıp bir araya getirilmesiyle oluşmuş yeni bir masal gibidir. Alanın yenisi olan kişiler bu masalı yeni bir tip olarak da algılayabilirler.

Bu olaydan yola çıkarak derslerimizde masal konusunu işlerken, çok yaygın olduğunu bildiğimiz bir masalın baş tarafını anlatıyor, masalı bilenler varsa o öğrencilerimize de sırasıyla

masalın devamını getirmelerini söylüyorduk. Bu uygulamadan pek de başarılı bir sonuç alamadığımızı söylemeliyiz. Gençler, masalı kendi zevklerine göre devam ettirmeye çalışmışlardı.

Aynı yöntemi efsane konusunu işlerken de uyguladık. Burada başarılı sonuçlar alacağımızdan emindik. Bir efsane bir masal kadar motif zengini olamayacağına göre varsa bilenler hemen bizim anlattığımızı tamamlayıvereceklerdi. Ancak gördük ki öğrencilerimizin efsane dağarcıkları da pek zengin değilmiş. Hatta şunu da hemen söyleyiverelim, onların bazıları masal, fıkra ve efsane arasındaki farkları kesin hatlarla bilmiyorlarmış. Bunun üzerine biz iki üç efsaneyi dile getirerek onların önünü açmış olduk.

Bu arada da haklı oldukları yanıtlar ortaya çıkıyordu. Mesela efsanedeki taş veya kuş olma isteğini öğrenci kendine göre değerlendiriyordu. Yolunu kaybeden veya yolunu kesip önüne çıkanlar da farklı oluyordu: Düşmanlar, eşkiyalar, rakipler, vb. Bu uygulamayla öğrencilerimize şunu vermiş olduk. Dinlediğiniz veya bir kaynakta okuduğunuz bir efsaneyi, zaten son derece kısa olduğu için, asıl şekliyle öğreniniz ve o şekliyle anlatınız.

İnanıyoruz ki derleme için alana çıkan her yaştan meslektaşımızın da efsane derlemesiyle ilgili farklı veya benzer hatıraları olacaktır. Onlar da yaşadıklarını ayrı ayrı yayımlarlarsa derleme ile ilgili sorunlarımızın büyük bir bölümü ortaya konulmuş olacaktır.

‘BANA KULAK VER’ DİYORUM, KULAK ASMIYORSUN SEVDİĞİM ¹

Sadık Kemal TURAL

Ey, şehitlerden, gazilerden, temiz emeklerden miras kalan bu topraklarda yaşayan, saygı ve sevgi ile bağlı olduğum sevgilim. Aklımın, duygumun ve davranışımın öznesi ben değilim, sensin... Haberin var mı? İstemesen de, peşine düştüğüm, sevdalandığım, bir parçası olduğuna inandığım diğer parçam... Sen benim her şeyimsin. Biliyor musun? Can ve ten ülkemde senin buyrukların gözetilir. Farkında mısın? Saklamıyorum- rakipleri çıldırtsam da-söylüyorum:

Vallâhi seni çok seviyorum...

Ben sana benzemeye çalışıyorum: Ey! Kırgınlıklara yenilmeden, uğradığı adaletsizlikler yüzünden inkâr ve isyana da, dostların güçsüzlük veya korkaklıktan doğan sessizliğinin yol açtığı şaşkınlığa da teslim olmayan; vatan ve millet sevgisiyle mayalanmanın, her davranışıyla bu özel hamuru ekmeğe aşâ dönüştürmenin heyecanı ile yaşayan...

Seni ben, ağıtların, şarkıların, türkülerin, oyun havalarının ezgi ve sözlerinde sevdim... Han Duvarları'nın, Bingöl Çobanları'nın, Bu Vatan Kimin'in, Hancı'nın, Dur Yolcu'nun, Süleymaniye'de Bayram Sabahı'nın, Bursada Zaman' ın mısralarıyla; İsmail Habib'in Yurttan

Yazılar'ıyla aşkımı tazeledim. Seni ben, Müftüoğlu Ahmet Hikmet'in Üzümcü adlı, kelimelerle çizilmiş dev tablonun; Abdurrahim Karakoç'un Vatandaş Türküsü adlı yedi çığlığının yıkadığı bilincimle sevdim. Senin kusurlarını sayıp dökmek isteyenleri susturdum; sevgi depremlerinin deviremediği Hazreti Fuzûli'yle, Emrah'la, Karacoğlan'la, Dertli'yle, Veysel'le, Faruk Nafiz'le, Sabahattin Ali'yle, Arif Nihat'la, Atilla İlhan'la, Nureddin Özdemir'le, Cemal Sâfi'yle yoldaş olup sevdim. Duygularımdaki depremlerin şiddeti yüzünden beni kınayanlara aldırış etmeden sevmenin tadını çıkararak, gençleşerek sevdim.

Hırsları ve aç gözlülükleriyle seni çileden çıkartanları bağışladığın saflığına; seni, şarlatanlıklarıyla aldatıp hafızasız sanmalarına yol açan hırsızlıklara, yolsuzluklara hoşgörü gösteren hamâkatine rağmen sevdim. Bedeninden yararlanmak, emeğini sömürmek hırsıyla seni gülünç duruma düşürdüklerinde de, şarlatanlıklarıyla aptal yerine koyduklarında da, Ferhat'çasına sevmeyi sürdürdüm. Gereksiz merakların, hayırsız heveslerin, bayağılaştıran zevklerin

¹ Bu metin, değerli romancı Dursun Kuveloğlu'nun iletliği Joseph Stiglitz adlı bilgenin (Ben Kapitalizm) başlıklı yazısının etkileri sonucunda doğmuştur (2-14 Aralık 2015). İlk altı ay binlerce kişi tarafından paylaşıldı, şimdilerde, bir kaç kelimesi değiştirilmiş, birkaç cümle eklenmiş olarak bana bile gönderiliyor.(980 kelimedir)

yüzünden pişmanlıklarla kıvrandığını gördükçe kahroldum. Zamanın, mekânın, eşyanın ve başkalarının davranışlarının dış yüzüne teslim olup, aldandığını, aldatıldığını görmek, bilmek dengemi sarstı, ağır bir bunalımla öleyazdım. Bunlara rağmen, Mecnûn'casına sevmekten usanmadım...

Yaşantısı ile tezleri çelişen sosyalistin, sosyal demokratın, gözünün içine baka baka yalanı süsleyen, gerçeği abartan basın zaptiyelerinin, TV mürşitlerinin, seni teslim alan köşe yazarlarının, seni kandırmanın zevkiyle kendinden geçtiklerini gördüğüm anlarda, sana çok kızdım, ama sevmeye devam ettim.

Gök delen otelin katlarından birindeki daireden Kâbe'ye bakıp umre yapanın seni küçümsediğini gördüğüm zaman, sana daha çok kızdım; ama sevmekten vaz geçemedim... Din, iman, ibadet adına sömürüldüğün, cehennem adına korkutulduğun zaman, cehâletine kızdım; sendeki korkunun kimleri dünyalıklı yaptığını görmeyişine ve/veya senin imanının, ibadetinin mezhep, tarikat, cemaat adına teslim alınıp yönetilmesine kahroldum; üzüldüm, seni sevmekten usanmadım.

Senin paranı soymayı meşru sayıp - üstüne üstlük- sana küfür edenler için, medenî ve hukukî hakkını kullanmadığın zaman, sana çok kızdım: Sevgimin bunaltmasıyla ve kızgınlıkla "Onun soyu kurusun, sana da ALLAH, Cumhuriyet savcısına gidecek güç ve idrak versin!" dedim; ama, uykularımda bile seni sevmeye devam ettim. Tescilli hırsları ve

operasyonlu hırsızlıkları, apaçık yolsuzlukları örtülmüş insanları bile bağışlayışına çok öfkelenimse de, seni sevmeyi sürdürdüm.

Düşmanlarımız, Rabbin yazılımından, atalar bilgisinden uzaklaşıp, ifrat ve tefritle boğuşmamızı planlamıştı, ısrarla uyguladı: Vatanlaştırma çilesini, Millî Mücadele sınavını unutup, millî benlik, millî kimlik oluşturunca değerlerin, kurumların ve şahsiyetlerin tartışılmasına isyan etmeyişine kızmadım, sövmedim desem, yalan olur.

Siyaset, iletişim, iman ve ibadet baronlarının telkin, teşvik, tahrik ve aldatmalarına aklını ve gönlünü kapayamadığında; onlardan etkilenip benimsediklerini 'tek yol' saydığın zamanlarda, yolumu ayırmayı istedimse de, şarkılarla düşünüp, türkülerle duyulanıp, atasözleriyle sâkinleşip yaralarımı sardım, sevmekten vaz geçmedim. Akıl ve ilham kirleticilerine, şartlandırıcılara kulak asma, etkilenme ne olur?

Başkalarına imrenerek hüznlendiğin, kendini beğenmediğin anlarda sessizce haykırdım: Boyunla, huyunla, tüyünle sevdim seni, her saniye yeniden, hem de tutkuyla. Sen her zaman güzelsin.

Maddî veya idarî gücüne dayanıp sana eziyet, hattâ zulüm edenler karşısındaki çaresiz öfkeni, bir küfür veya bedduada eriyen rızânı, sabrını sevdim. Seni çaresiz ve yoksul, seni arkasız, seni mazlum ve makhur, seni rıza göstermeye mahkûm edilmiş, garipliğini kabullenmiş anlarında gördüğümde ise, kendimi şöyle diyerek

avuttum: Kanatları kırık bir kartal uçamaz, avlanamaz... Avcının, tuzağına düşen

zincirli -erkek, dişi - aslan, sevdiklerine ve bağımsızlığına sadece rüyalarında ulaşacak, bedeni ise, kibirli bir zâlimin emrinde olacak... Bu durumundan mutlaka kurtulacağına olan inanç ve umudunu koruması şartıyla, en büyük hekim olan zamanın geçmesi ve bedenen ruhen iyileşmesi için, sabredecek; zaman dostluk elini uzattığında da, öz-erk ve özgüven duygusuyla, o eli yakalayacak... Bekleyip görelim: Yaralı kartalı ve zincirli aslanı küçümseyenler, kibirliler, gafiller, sahtekârlar, hâinler bakalım yarın ne yapacak, nereye kaçacaklar?

Benim sevgimi ruh sadakati ve samimiyetin mayalandırdığını sen de bilirsin. Kutsal bildiklerin aşkına beni şu silahlardan biri ile vurma: Ruh sadakatsizliği, samimiyetsizlik ve nankörlük... Şefkat, merhamet ve ruh sadakatimin mayası, yaşama arzumun taşıyıcı hücresi olan benim sevgimi, bu üç zehirden biriyle öldürme n'olur ! Seni kıskanmama ve sevmeme karşı olmadığını da bilmek isterim.

Bu gün özgürce yaşadığımız bedeli ödenmiş vatanımızın üstünde, yarın korunan kabirlerimizde "haşr"i beklerken, "şefkat, merhamet ve samimiyetle sevmiş olmak" sebebiyle ceza görmeyeceğiz, inşâallah.

Ey! Ata ruhlarının çağrılarını duyabildikçe, gerili yaydaki ok gibi hedefi enerjisiyle vurmaya hazır tarihdaşım: Sen şu hikmeti sezerek biliyorsun:

Ayrılmadığımız, ayrışmadığımız, fitne ve nifakı önleyebildiğimiz sürece sevmek bir nimet, huzur bir ödül, bütünlük hayırlı bir netice olacaktır. Allâh'ın son elçisinin "birbirinizi beklentisiz, hesapsız sevmedikçe iman etmiş olmazsınız" hükmündeki hikmetin ilhâmı ile tekrar edeyim ki, ben seni seviyorum, seveceğim.

Gel gönül tarlamızı birlikte ekelim: "Verdiklerine hamedederiz, şükrederiz. Bizi, imansız, şefkatsiz, merhametsiz, adaletsiz, insafsız, samimiyetsiz ve akılsız bırakma ALLAH'ım. Ey Rabbimiz, bencilliğin, vicdansızlığın ve tatminsizliğin egemen olduğu dünyamızda, bizlere, akl-ı selîm ve hiss-i selîm ver; birliğimizi, ayrışmacı münafıklardan ve hâinlerden koru.."

Hırs, haset ve kibir hastalarının saldırılarıyla, vefasızların ve Brutüslerin oyunları ile çilesini tamamlamış biri olarak, senin bilmen gereken sırrımı fısıldayayım: Lâyık olmadığı zaman ve hallerde bile, benim duygu, düşünce ve hayalimi, Allah korkusuyla, senin sevginle bezeyip tahammüllü kıldığı için de, öz-erk ve özgüvenimi kibre dönüştürtmediği için de, Âlemlerin Rabb'ine şükrediyorum.

Bir yüce bilgenin, Halil Cibran'ın, elli yıla yakındır ezberimdeki şu sözünü çiğliğimin mürşidi sayar mısın? "Bana kulak verirsen, sözlerde eriyen sesimi duyabilirsin; söyleyebildiklerimin içinden söyleyemediklerimi de duymayı becereceksen, bana kulak ver..." Ben de tekrarlıyorum: Sevgim, özlem dolu depremi bir çiğliktir, duyuyor musun?

ATATÜRK VE BÜYÜK ŞAİR

Haluk Y. ŞEHİSUVAROĞLU

Atatürk'ün edebiyat ve hitabet merakı Manastır İdadisinde başlamıştı. Daha talebelik yıllarında arkadaşları arasında iyi yazan ve iyi konuşan bir genç olarak tanınıyordu.

Atatürk devrinin diğer ihtilalci müneverleri gibi büyük şair olarak Namık Kemal'i tanımış ve sevmişti. Sonraları Serveti Fünun şairlerinin tesirinde kalmış, bu mektepten bilhassa Fikret'le ve Hüseyin Siret'le alakadar olmuştu. Bazı hatıralarını nakledenler seneler sonra bile sofrasında Leyali Girizanını okuttuğunu ve bu şiirleri büyük bir hassasiyetle dinlediğini naklederler.

Tarihin nadir yetiştirdiği kumandanların devlet adamlarının, devirlerinde yaşayan sanatkarlarla olan münasebetleri her vakit dikkati ve alakayı çekmiştir. Bu bakımdan Atatürk'ün, büyük şair Abdülhak Hâmit'le olan münasebetleri ayrıca tetkike değer.

Hâmit, Mustafa Kemal'i dehasının ve kahramanlığının göz kamaştıran ölçüleriyle ilk defa vatan hudutları dışından seyretmişti. Mağlup ve istilaya uğramış bir memleketin ortasında Milli Mücadele destanını yaratan kahramanın şöhreti dünyayı sardığı günlerde Abdülhak Hâmit Viyana'da bulunuyordu. Oradan 5

teşrinievvel 1922 tarihiyle Sami Paşazade Sezai Bey'e gönderdiği bir mektupta Gazi Mustafa Kemal hakkındaki ilk intibalarını şöyle naklediyordu:

".. Seninle ben, bilirsin ki bir zamanlar Kemalist idik, şimdi ise iki defa öyle olduk. Geçen akşam bir refikimle bir restoranda taam ediyordum. Yanımızdaki masayı işgal eden Avusturyalı bir zat hangi millete mensup olduğumuzu sordu.

- Kemalistiz- dedim.

Herif hürmetle kıyam ederek,

- Ben de Kemalistim- dedi! ve

- Ah! Avusturya'da öyle bir adam zuhur etseydi, memleketimiz bu hale gelmezdi- sözünü suz-ü güzar ile ilave etti.

Burada tanıdığım İngilizler bile bu Kemal namındaki harikai kemâlatın

meddahı bi-ihhtiyarı ve hayranı iktidarındırlar. O Büyük, pek Büyük asker bugün, Kutuplarda bile hararetle alkışlanıyordu. Yalnız meydanı harbte, değil meydanı siyasiyat ve kiyasette de yekta olan Mustafa Kemal, aleml İslamı tenvir ve ihya için, doğmuş bir şemsi istikbaldir. Eminim ki yalnız Trakyayı, Türkiye'yi kurtarmakla iktifa etmeyecek - daha, daha, yanımdasın yazmaya hacet yok- bir çok mucizevari halaskarlıklarda bulunacaktır, hemen Allah ömrünü efzun etsin."

Abdülhak Hâmit daha 1922'de Mustafa Kemal'in "Türkiye'yi kurtarmakla iktifa etmeyerek daha bir çok mucizevarl halaskarlıkları bulunacağına" işaret ediyordu. Ve "Gazi" ismiyle yazdığı bir şiirinde de

"O bir deha ki diyor kainata arş ileri humayı himmetinin şarkı garp bâlü peri cihanşümöl olacaktır. Onun bu şaheseri" mısraları bulunuyordu.

Hâmit, kararan vatan ufuklarında bir yol gösteren yıldızın doğuşunu seneler evvel yazdığı "Validem" isimli eserinde de söylememiş miydi; Büyük şair o vakitler:

Onu mahir ve muktedir bir el,
 Döndürür iktizayı hale göre.
 diyordu.

Hâmit Viyana'da ıstıraplı hayatı ortasında vatan ve Mustafa Kemal'i hayal ederken Ankara'da Mustafa Kemal'in dâvası yolunda çıkan gazetelerde de Büyük Şair hakkında makaleler çıkıyordu. İsmail Habip Bey "Yeni Gün" de "Unutulan Dâhi" isimli bir makale yazmış, Akagündüz de "Hakimiyeti Milliye" de

Büyük Şairin ıstırabından üzüntü ile bahsetmişti.

Son Osmanlı hükümdarının memleket dışına çıkmasından sonra Büyük Millet Meclisinin intihabiyle Hilafet makamına getirilen Abdülmecit Efendi Ankara'ya müracaatla Abdülhak Hâmit Bey'in kendisine baş kâtip olarak verilmesini istemiş, fakat Ankara'dan gelen bir tâyinde bu yere Haristan ve Gülistan muharriri Ahmet Hikmet Bey'in tâyin edildiği öğrenilmişti.

Abdülhak Hâmit bu sıralarda memlekete dönmüş ve bir müddet Dolmabahçede, Halifenin misafiri olarak kalmıştı. Bir müddet "Hıdematı Vataniye" tertibinden maaş alan Abdülhak Hâmit 1927'de İstanbul milletvekili olarak Büyük Millet Meclisi'ne girmişti.

Artık Büyük Şair sık sık Atatürk'ün sofrasında bulunmak hazzını tadıyor, aralarında hoş sohbetler oluyordu.

Siyasetin, askerliğin büyük dehâsiyle edebiyatın dehâsı arasındaki bu sohbetler sırasında bazan elektrikli bulutların birbirine çarpışları gibi, gelip geçici şimşek parıltılarının görüldüğü de olurdu.

Abdülhak Hâmit zaman zaman bu şimşekli, yıldırımlı anlarına rağmen Atatürk'ün meclislerinden hoşlanır, "Millet Meclisinin tenkidsiz celselerinde bulunmaktansa, Atatürk'ün her şey konuşulan sofralarını tercih ederim" derdi.

Atatürk kendi devrini süsleyen, zenginleştiren Büyük Sanatkâra "Beyefendi" diye hitabeder, yaşayışıyla alâkadar olurdu. Hatta Ankara'da

ikâmetinin fazla masraflı olduğunu, Dahiliye Vekili kendisine söylediği vakit, çiftlikte küçük bir köşkün Hâmit Bey'e tahsisini istemiş, fakat yerin uzaklığı, köşkün ıslahı meselesi bu arzuyu tahakkuk ettirememişti.

Abdülhak Hâmit, son zamanlarına kadar Atatürk'ün dâvetlerine icabetten büyük bir zevk alıyordu. İsmail Habip Bey bir hâtırasını şöyle naklediyor:

".. .Ondaki hayat aşkına da bakınız: Birinci Dil Kurultayına giderken Dolmabahçe Sarayının kapısında tesadüfen buluştuk. Koltuğuna girdim. O yürümüyor, ben götürüyor gibiydim. Avluyu dönerken manzaramızı, o zaman Dil Kurultayının reisi bulunan General Kâzım Özalp karşıdan gelirken gördü. Nazikane bir tavırla elini Hamide uzatarak:

- Neye zahmet ediyorsunuz, dedi, ve beni göstererek "bunları yetiştirdiniz, artık istirahat sizin hakkınız ve zahmet bunların vazifesidir." Hâmit hem teşekkür ediyor, hem de Atatürk'ü telmih ederek;

- Büyük Adamın davetine bacaklarım tuttukça koşmak benim de vazifemdir, diyordu.

Abdülhak Hamid'in ölümü, Atatürk'ü müteessir etmişti. Resmi bir cenaze merasimi yapılmasını istedi. Yaverlerini kendisini temsilen merasime gönderdi. İsmail Müştak Mayakon diyor ki:

" .. âlim ve fâzıl önderimiz civanmert ve alicenap bir alaka ile onun ölümünü de tevkir etti. Ve her faziletli işte olduğu gibi edeb ve irfana hürmet hususunda da millete rehber oldu. Hâmid'in o kadar aşkla sevdiği ve o kadar heyecanla terennüm ettiği Türk vatanını kurtaran el, onun her defasında sonsuz bir bahtiyarlık duyarak öptüğü büyük el, nankör muhitlerce can veren cazimi eslâfın akıbetinden Hamid'i de kurtarmıştı.

Nisyan çölünde ölen Şinasi'ye, hüsrân içinde toprağa giren Namık Kemal'e nispetle Hâmit son kabilei edebî bu son yolcusu muhakkak ki bahtiyar öldü. Şinasi'nin hatırası gibi mezarı da meçhuldü. Namık Kemal millete ümit ettiği feyzi görmeden, seng i kabrinin mahzun satırlarını kendi eliyle yazarak bu dünyadan çekildi. Hâmit ise vatanın hem halâsını, hem de halâskârını görerek ve terennüm ederek gözlerini kapadı ... "

Taha Toros Arşivi, 001580732010

KARAMANLICA DÎVÂN-I TÂLİB'DEN SEÇİLMİŞ ŞİİRLER

*M. Sabri KOZ**

29 Nisan 2016'da Şehir Üniversitesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen "Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları: XII'de konu, "Metin Neşri" idi. Burada yıllardan beri değişik alfabelerle yazılmış, basılmış halk şiiri metinleri üzerinde çalışırken karşılaştığım sorunları örneklerle anlatmak ve biraz da iç dökmek istemiştım. Arap, Ermeni, Rum ve Kiril harfli Türkçe halk şiiri metinlerini nasıl yayımlayacağımız, bunlardan nasıl yararlanabileceğimiz konusunda dilim döndüğü kadar konuşmuş, yansı ile orijinal örnekler göstermiş, farklı kaynaklardan elde ettiğim bazı eş metinleri karşılaştırmıştım.

Bu görseller bildirinin yayımlanmış metninde de yer almıştı. Bu konular, aslında bazıları hemen hiç tartışılmamış, bazılarına ise çok az değinilmiş meseleler barındırdığı için benimki bir giriş, bir arayış denemesiydi (Koz, 2017a: 162-191).

Karamanlılar başta Niğde, Nevşehir, Aksaray, Konya, Kayseri, Isparta, Antalya, Samsun gibi illerde yaşayan Türk dilli Hristiyan Anadoluğulardır. Aslında gurbetçi bir topluluk olan Karamanlılar, İstanbul'da da Fatih devrinden beri yaşamaktaydılar.

Fatih ilçesindeki "Karaman" semtinin Anadolu'nun bu kadim halkı ile ilgisi olduğu düşünölüyor. Karamanlılar, 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'na ek olarak imzalanan Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi uyarınca, büyük ölçüde Yunanistan'a gönderilmişlerdir. Günümüzde, uygulamanın bu cephesiyle bir Anadolu renginin 1923-1927 arasında solmasına yol açıldığı kabul edilmektedir.

Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan

804

Karamanlica ise bu topluluğun kullandığı, yaşadıkları yöreye göre farklılıklar da gösteren Türkçeye verilen addır. Bu yüzden Karamanlica ağızlarından da söz edilebilmektedir.

Türkçeyi, Grek (Rum) harflerini kullanarak yazarlar. Bu yolla el yazması eserler vücuda getirmiş, gazeteler, dergiler ve kitaplar yayımlamışlardır.

Bu çalışmada Karamanlica olarak yazılıp yayımlanmış, daha önce tanıttığım, şairi hakkında bilgiler verdiğim bir dîvândan (Koz, 2017: 455-474), günümüz araştırmacı ve okurlarının gözlerinden irak kalmış 15 yeni "aruzlu şiir" yayımlıyorum.

* Türk halk bilimi araştırmacısı , mskoz@yandex.com.

Türkçe konuşup Ermeni harfleriyle Türkçe yazan Ermeniler arasında da pek çok “aşuğ” ve şair yetişmiştir. Bunların sayısı hayli fazladır ve dördünün şiirleri topluca yayımlanmış, haklarında pek çok makale ve kitap yazılmıştır.¹

Aşuğlar yanında Anadolu Hristiyanlardan, günlük hayatlarında Türkçe konuşup ibadetlerinde de Türkçeye yer veren, Rum harfleriyle Türkçe yazan, kitap ve süreli yayın yayımlayan Karamanlılar arasından da çok sayıda olmamakla birlikte şairler yetişmiştir. Bu şairler üzerinde durmak, eserlerini toplamak güzel bir uğraştır.

Ancak yeteri kadar çalışılmamış, toplu bir yayın yapılmamış konudur.²

Bu yazıda yararlandığım “kaynak”, Karamanlıca kitaplar, bibliyografyalar ve Karamanlıca metinler üzerinde yaptığı çalışmalarla haklı bir ün kazanan Evangelia Balta 3 tarafından çalışmalarımda yararlanayım diye vaktiyle gönderilmişti. Kendisine 1887); Divance-i Merhum Serveri Efendi (Arabacıyan, 1889). Nâmî ve Serverî’nin dîvânçelerini, kendisi de tanınmış bir aşuğ, yazar, çevirmen ve yayıncı olan Mihran Bîdâr Arabacıyan tertip etmiş ve yayımlamıştır.

Aşuğ Cemâlî’yi de unutmamak gerekir. Bir dîvân denilemezse de yalnızca onun şiirlerinden oluşan bir kitapçık vardır: Mecmuayı Gazeliyat. Gazel, Divan, Semayi, Kalender, Koşma, Şarkı, Dasitan der Vasfı Esmerle Beyaz (Cemâlî, 1887). İlk üç aşuğ hakkında kısa bilgi edinmek için bk. “Bîdârî (Koz, 1994a, 2/227-228); Nâmî (Koz, 1994b, 6/45); Serverî (Koz, 1994c: 6/535-536). Üçüncü dîvân ise Erzurumlu Emrah çırağlarından Zileli Ceyhûnî’nin çırağı Sivaslı Aşuğ Pesendî’ye aittir. Adında “dîvân” ya da “dîvânçe” geçmese de şairin çoğu Türkçe olmak üzere toplu şiirlerini ihtiva eder: (Aşuğ Pesendî, 1910). Pesendî için ayrıca bk. Pamukciyan, 1994: 81-92; Koz, 2000/3: 153-170 [I. Emlek Yöresi ve Çevresi Halk Ozanları Sempozyumu’nda sunulan bildirinin tam metni]. Cemâlî için bk. Koz, 1996: II/25-29. Aşuğlar üzerine M. Fuad Köprülü’den Kevork Pamukciyan’a, Fikret Türkmen’den Haçig Amiryan’a, A. Turgut Kut’tan Mehmet Bayrak’a kadar pek çok bilim insanı ve araştırmacı yazılar, kitaplar yayımladı. Ancak, burada anılan eser sahibi dört aşuğ ve şiirleri dağınık kalmış Bîdârî için Mehmet Bayrak’ın oldukça hacimli iki kitabını “zengin” içeriklerini göz önünde tutarak “dikkatle kullanılmak” şartıyla tavsiye ederim, bk. Bayrak, 2005; Bayrak, 2016. Ermeni harfli Türkçe matbu kitap ve süreli yayınlar için bk. Stepanyan: 2005.

I/1584-1850; Salaville- Dalleggio: 1966: II/1851-1865; Salaville- Dalleggio: 1974: 1866-1900; Balta, 1987a: 1584-1900; Balta, 1987b; Balta, 1997. Bu bibliyografyaları yeni bir anlayışla ve kronolojik sırayla bir araya getirilmiş yayınının ilk cildi Türkiye’de de yayımlanmıştır (Balta, 2018: I/1718-1839).

406; Balta, 2019; Stavridis: 2017. Balta’nın mübadillerin Yunanistan’da yaşadığı sorunları halk şiiri tarzında dile getiren şiirlerden oluşan bir başka yayın için bk. Balta

1 Divan-ı Belaget unvan-ı Nami-yi Merhum (Arabacıyan, 1877); Divance-i Nami-i Merhum [2. bs., Arabacıyan,

2 Karamanlıca yayınların toplu bibliyografyaları da yayımlanmıştır: Bu bağlamda bk. Salaville- Dalleggio: 1958:

3 Editörlüğünü yaptığı, baskıya hazırladığı Karamanlı tarih, kültür ve edebiyatı konulu çok sayıda kitap ve Karamanlıca bibliyografya çalışmaları yanında çeşitli makalelerinden oluşan şu iki kitap ile Anadolu türkücüleri üzerine özgün derleme niteliğinde olan bir nadir kitabın yayını çok önemlidir. Bu bağlamda bk. Balta: 2012:

ve Alpan: 2016.

Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan
805

bir kez daha teşekkür ederim. Onun açtığı yoldan giderek bazı küçük çalışmalar yapıyor, fırsat buldukça yayımlıyorum.⁴

İstanbul'da Yunanistan Başkonsolosluğu bünyesinde tarih, kültür ve sanat faaliyetleri gösteren kültür merkezi var. Sismanoglu Megaro diye anılan (Sismanoglu /Şişmanoğlu Konağı) İstiklal Caddesi'ndeki tarihi binada sergiler açılıyor, koferanslar, seminerler Yunanca dil kursları düzenleniyor, kütüphane hizmetleri veriliyor (URL-1). Burada yer alan kütüphanede, sağlığında bizzat tanıdığım ve Gedikpaşa'da vazifeli olduğu kilisede muhafaza ettiği kütüphanesinden ne istesem "ödünç" alabildiğim merhum Peder Meletios Sakulidis Efendi'nin (1926-2009) kitapları "ayrı" bir koleksiyon olarak muhafaza ediliyor, merkezin belirlediği koşullar çerçevesinde hizmete sunuluyor, buradaki Karamanlıca kitaplar, dünyanın her yerinden ulaşılabilme imkânlarıyla da hizmete açık tutuluyor. Vefatından sonra Emin Nedret İşli'nin ve değerbilir birkaç yazarın Meletios Sakulidis'le ilgili yazıları çıkmıştı.⁵ Aslında Sakulidis Efendi, özellikle İşli'nin yazılarında geçen "İstanbul Baskısı Rumca Kitapların Muhafızı" unvanı merkeze alınmak suretiyle ailesi, yetişmesi, kütüphanesi ve kütüphanesinin işlevleri doğrultusunda ele alınmalı, kitapseverler onun hatırasını bir monografiyle, bir armağanla yaşatmalıdır.

Fener Rum Patrikhanesi Kütüphanesi, Karamanlıca dolayısıyla benim durumumda olanlara faydalı olabilecek tek yer olmakla birlikte dışarıdan okurlar için yararlanmaya ne yazık ki açık değildir. Bu yüzden Sakulidis'ten, ulaşabilerseniz Yunanistan'daki arşiv ve kütüphanelerden, özel koleksiyonlardan ya da girişte açıkladığım gibi elinde paylaşabilecekleri doküman bulunanlardan ve kişisel toplamalardan istifade edebilirsiniz. Daha çalışmak istediğimiz birkaç konu var ama karar verip malzeme ve bilgi topladıktan sonra belki yayın imkânı bulunur.

-İİDivanı Talib Uzerine

Bildiğim kadarıyla Tâlib ve eseri hakkında ilk tespit Karamanlıca Kitaplar üzerine hazırlanmış bibliyografya ciltlerinden üç sayılı olanda biraz ayrıntılı biçimdedir.

Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan
806

(Salaville ve Dalleggio, 1974: 124-128). Ben de böyle bir kitabın varlığını ve baskılarını bu kaynaktan öğrenmiş, Evangelia Balta Hanım'dan bir kopya göndermesini rica etmiştim. Gelen fotokopiyi okumuş ve bu eserle ve talihsiz şairiyle ilgili çalışmalar yapmaya karar vermiştim. Bu iyiliğinden dolayı kendisine teşekkür ederim.

⁴ Doğrudan Karamanlıca ya da ikincil olarak bu konuyla da ilgili dağıtık yazılarımı, belki bir işe yarar düşüncesiyle, burada bir arada göstermek isterim. Belirtilen yazılar için bk. Koz, 1992: 472-484; Koz, 1997a: 91-110; Koz, 1997b: 39-42 [23. Karacaoğlu ve Halk Edebiyatı Sempozyumu'nda (15 Kasım 1997, Mut) sunulan bildiri]; Koz, 2005: 327-337; Koz, 2010: 241-254 [Aslı Türkçe olan bu bildiriği İngilizceye merhum Harid Fedai tarafından çevrilmiştir]; Koz, 2013: 271-288 [Cries and Whispers in Karamanlidika Books. Proceeding of the First International Conference on Karamanlidika Studies (Nicosia, 11-13 September 2008)'daki bildirinin Türkçesi]; Koz, 2014: 119-135; Koz, 2015: 369; Koz, 2017b: 455-474; Koz, 2017a: 162-191 [Arap, Ermeni, Rum ve Kiril harfli Türkçe halk şiiri metinleri üzerine].

⁵ Bu bağlamdaki yazılar için bk. İşli, 2009a: 72; İşli, 2009b: 247-250; Achladi, 2013: 4-5 [Program ve özet kitapçığı]; URL-2.

Türkçede ise ilk değerlendirme Günil Özlem Ayaydın Cebe'ye aittir ve bu değerlendirme doktora tezinde yer almaktadır (2009: 201-202). Belki burada “değerlendirme” yerine “değinme” demek daha doğru olurdu. Ama her iki kelime de bu çalışma hakkında edindiğim izlenimleri, şaşkınlığın derecesini ve bir eseri görmeden, okumadan ve kime neye ait olduğunu bilmeden yazılan ya da yanlış anlamaktan kaynaklanan sonuçlarla yorum yapmanın insanı ağlamaklı hâle getirmesini açıklayacak durumda değil.

Büyüklerimizden öğrendiğimiz ve uygulamak için elimizden geleni yaptığımız bir ilke var: “Bir kitabı görüp incelemeden ne künyesini ver ne de bu kitabın muhtevasıyla ilgili olarak herhangi bir yorum yap.” Bu yüzden sahaf dükkânlarının müdavimleri, özellikle eskiler, “alamadığıma değil göremediğime yanarım” sözünü sıkça tekrarlar, kitap görmek, kitap tanımak gibi bir yolu baş tacı ederlerdi. Ancak böylesi bilimsel çalışmalarda kitabı bilmek, görmek maksada tam hizmet etmeyebilir, araya başka verilerin de katılması elzemdir.

Bu tezin, divan sahibi Tâlib/Tâlibî ve eseriyle ilgili sayfalarında yazılmış olanları tek tek dökmek, değerlendirmek istemiyorum, ilgilenen arar bulur ve okur, değerlendirir.

Ancak bu bölümden yararlanacaklara dikkatli olmalarını tavsiye ederim.

Çalışmanın büyük bir ufku, çok yönlü bir gayesi ve zengin bir kaynak ağı var.

Bulgularıyla birçok yeni çalışmayı tetikleyebilir ve “Türkçe Edebiyat”ın Osmanlı İmparatorluğu’ndaki yelpazesini merak edenlere yol gösterici olabilir. Vaktiyle bir uluslararası kongrede sunduğum bildiride de bu çalışma hakkında çok kısa bir değerlendirmede bulunmuştum. Ne kadar dikkati çekti bilemiyorum (Koz, 2017: 457).

Döneminin kalem şuarası gibi hem hece hem aruzla şiirler söyleyen, âşık tarzı şiirin tür ve biçim özelliklerini koruyarak bir mürettep divan oluşturan Tâlib/Tâlibî (1857-1883) üzerine Evangelia Balta Hanım’ın sağladığı imkânlarla çalışmalar yaptım ve yayımladım. 6

Bu arada, onu hemşerileri de tanısin diye, Konya Ansiklopedisi için yazdığım madde yaşadığı ve vefat ettiği yer olan Konya’yı yakından ilgilendiriyordu.

Bahtsız şairin Niğde’nin Çamardı ilçesine bağlı eski bir Karamanlı köyü olan

Prof. Dr. M. Fatih Köksal’a Armağan

807

Denei⁷ kökenli bir aileden gelmesi ve bunu bir şiirinde açıkça belirtmesi⁸ dolayısıyla Niğdelileri de ilgilendirdiğini, şair ve yazarları ele alan eserlerde yer alması gerektiğini de yazmakta yarar vardır. Saygıdeğer İsmail Özmel Bey⁹ ve ileride bu alanda

6 Belirtilen çalışmalar için bk. Koz, 2014: 119-135; Koz, 2015: 369; Koz, 2017b: 455-474.

7 Denei, bugünkü adıyla Niğde merkez ilçeye bağlı Yeşilburç köyüdür.

8 Divan-ı Talib ve şairini tanıtan bildiride alıntılıdığım, ailesini ve kendisini anlattığı 9 dörtlükten oluşan birdestanın ikinci dörtlüğü şöyledir: “Sancağımız Niğde Konya’ya mülhak Çamardı kazası dahil-i sancak Karye-i Denei Yokarı Zokak Abu ecdadımın işte vatanım” Bu dörtlük bize şairin Konya vilayetine bağlı Niğde sancağının Çamardı kazası sınırları içindeki Denei köyünden olduğunu ve bu köyde “Yukarı Sokak”ta evlerinin bulunduğunu anlatmaktadır.

9 İsmail Özmel, 2009 yılında yayımlanan Niğdeli Şair ve Yazarlar adlı kitabın yazarıdır.

çalışacaklar, bu hususu dikkate alacaklardır şüphesiz.

İzmir’de sunduğum bildiriyle Konya Ansiklopedisi’ne yazdığım maddeden sonra, Karamanlıca eserler konusunda çalışmalarıyla bilinen, özellikle bir dönem dolaşımda bulunan şarkıların Karamanlıca matbu versiyonları üzerine çok önemli bir bilimsel çalışma (Kappler, 2002) yapan ve bir zaman dilimine popüler şarkılar bakımından ışık tutan Mathias Kappler, yayımladığı bu makalede Divan-ı Talib’in ilk baskısını inceledi ve notlarla bu kaynaktaki (Divan-ı Talib, 1883: 12-21) “ilk oniki şiir”i, genel dil ve edebiyat tespitlerinin ve kaynakçanın ardından vezin, redif, kafiye, bazı kelimelerin Divan’ın sonunda yer alan Sözlük ışığında açıklanması gibi değerlendirmelerle yayımladı.¹⁰ Alıntılanan şiirlerden biri hece ölçüsüyle (koşma) 11’i aruzla (6 divan, 1 gazel, 1 semai muhammes, 2 kalender [kalender]) yazılmıştır.

Bazı küçük okuma ve anlamlandırma farklılıkları dışında, bu yazıda oldukça düzenli bir inceleme sergilenmiş ve başarılı bir metin neşri uygulanmıştır.

Ben bu yazıda, daha önce iki ayrı versiyonunu yayımladığım bildiride yer alan aruzlu şiirlerle (3 semai) Kappler’in aldığı şiirler dışında kalanlardan örnek olmak üzere 15 şiirlik küçük bir seçme yaptım. Bu seçmede, orijinal metne sadık kalmakla birlikte farklı bir alfabeyle yazılmış Osmanlı Türkçesini aktarırken okunuşa sadakati de ön planda tuttum.

Şimdiye kadar Tâlib’den 19 şiir yayımlanmıştır. Bu şiirlerden biri mükerrer olduğu için sayıyı 18 olarak belirlemek daha doğru olur. Koz (2017b) ve Kappler (2018) tarafından yayımlanan bir şiir, Divan-ı Tâlib’in (1883) 18-19. sayfalarında yer alan koşmadır. Bu kez yayımladığım 15 şiirle birlikte Tâlib’in Latin harflerine aktarılarak yayımlanan şiirlerinin sayısı 33 olmaktadır.¹¹

Prof. Dr. M. Fatih Köksal’a Armağan

808

-IIIKimdir,

Tâlib/Tâlibî mahlasıyla şiirler yazan şair, nasıl bir kitaptır Divan-ı Talib?

Bu soruların cevabını kısaca verelim. Çünkü ayrıntılı sayılabilecek bir özete iki kez yayımlanmış olan bir bildiride yer vermiştim.¹² Ancak burada kısa değinmelerde bulunmak zarureti vardır.

2011 yılında sunduğum ve metni iki kez yayımlanan bildiride Divan’dan derlediğim bilgilerle Tâlib ya da Tâlibî mahlasını kullanan Karamanlı şairin kim olduğunu şöyle özetlemiştim:

“Ailesini, kendisini, memleketi Denei’yi, Konya’da oturduğu Sebkovan (Sebhavan) Mahallesi’ni anlattığı dokuz dörtlükten ibaret destanıyla, Denei’ye duyduğu hasreti dile getiren dokuz beyitlik semâisinde anlatır.

¹⁰ İlgili yayın için bk. Kappler, 2018:141-166.

¹¹ Evangelia Balta’nın Karamanlidika Legacies adlı yayının “Giriş” yazısında dile getirdiği beklenti yolunda çalışmalar devam ediyor (2018: 8).

Burada Divan-ı Talib'den derlenen bilgilerle kısa bir biyografi oluşturmaya çalışacağım. Ana kaynak ise yukarıda sözünü ettiğim dört sayılı otobiyografik bilgiler içeren ve metni de IV. Bölümde bulunan "destan"dır.

Konya vilâyetine bağlı Niğde sancağının Çamardı kazasının Denei köyünden Değirmencioğlu ailesine mensuptur. Köylerindeki adres bilgisi olarak "Yokarı Zokak" demekle yetinmiştir. Dedesi Kosti, babası Aleksî'dir.

Kendisinden büyük üç kardeşi bir de küçük kardeşi vardır. Küçük kardeşinden "kardaşım, sırdaşım" diye söz eder. Destan'dan öğrendiğimize göre esmer yüzlü olup iki buçuk arşın (1.70 m.) boyundadır. Adı Simeon, mahlası ise Tâlibî (Tâlib). 18 Temmuz 1882'de Divan tamamlanıp basılmasına karar verdiği sırada 25 yaşındadır ve bu hesaba göre 1857 doğumludur."

Divan'ın 191. sayfasındaki şu açıklama Tâlib'in vefatına ilişkin hazin bilgiler vermektedir:

"İşbu Divan-ı Talib'in müellifi Denei hânedânından Değirmencioğlu Simeon Ha [Hacı] Aleksiyu Tâlib Efendi, işbu eserinin tabb u temsîl ile vicûde geldiğini görmeye müesser olamayub bundan evvelce Konya'da 28 sininde azm-i dâr-ı baka eylemiş ise de ismini bu vechile tarihte kadim eylemiştir. Hemân Cenâb-ı Hakk, rûhunu Hazret-i Avraam [Hazret-i İbrâhim] âğuşında âramsâz ve akraba ve ahubbasını Hazret-i İb [Hazret-i Eyyûb] sabrı ile mütesellâ buyursun."

Kendi açıklamasından elde edilen bilgiyle kitaba konulan yaş bilgisi ve bundan çıkarılan sonuç biraz farklıdır. İki bilgi ile ayrı ayrı hesap yapıldığında 1855 ve 1857 gibi iki ayrı doğum tarihi ile vefat yaşı olarak da 26 ya da 28 elde edil-

Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan

809

mektedir. Bu bilgiler yeni kaynaklarla denetlenmeye muhtaçtır. Değişmeyen gerçek şudur: Şiirlerini Divan-ı Talib adıyla ve Yunan alfabesine göre tanzim etmiş olan¹³

Değirmencioğlu Simeon Hacı Aleksiyu Tâlib Efendi, 1883 yılının son dört ayı içinde vefat etmiştir. Divan-ı Talib müellifinin ya mektebe giderek ya da hususi hocalardan ders alarak genel olarak Türkçe edebiyat, tarih, kendi mezhebinde din, dil, dîvân ve halk şiiri söyleyişi bakımından kendisini geliştirmiştir. Şiirlerinde ve düz yazılarında kullandığı dil Simeon Değirmencioğlu Tâlib'in o devrin yazı dilini bildiği, buna bağlı olarak da orta düzeyde bir eğitim gördüğü düşüncesini doğruluyor. Dîvân'ın başında yer alan mektuba göre amcazâdesi Simeonaki Demircioğlu'nun, onun yetişmesinde ve şiirle uğraşmasında etkisi ve yardımı olmuştur.

Divan-ı Talib'de 153 şiir bulunduğunu belirttikten sonra bunları tür ve çeşitler

¹² Bu bağlamda bk. Koz, 2014: 119-135; Koz: 2017b: 455-474.

¹³ "Müretteb Dîvân" olarak tabir edilir.

bakımında şöyle tasnif etmiştim:

“Bunlardan 48’i dîvan, 10’u gazel, 44’ü semâî, 25’i kalender²³, 9’u koşma, 5’i dübeyit, 5’i destan, 7’si müfrettir. Dîvânlar arasında “dîvân-ı mürebbi” (bentleri dörtlüklerden oluşan dîvân), dîvân-ı kasîde (dinî konuda dîvân); gazeller arasında “gazel kasîde” (dinî konuda gazel), “gazel-i müseddes” (bentleri nakarat beyitleriyle birlikte altılıklardan oluşan gazel), “gazel-i mürebbi” (bentleri dörtlüklerden oluşan gazel); semâîler arasında “semâî muhammes” (bentleri nakarat beyitleriyle birlikte beşliklerden oluşan semâî), “semâî müseddes” (bentleri nakarat beyitleriyle birlikte altılıklardan oluşan semâî), “semâî mürebbi” (bentleri dörtlüklerden oluşan semâî); kalenderler arasında “muasirî (güncel) technis kalender”, “yedekli kalender”, “kalender mürebbi” (bentleri dörtlüklerden oluşan kalender), “kalender muhammes” (bentleri nakarat beyitleriyle birlikte beşliklerden oluşan kalender); koşmalar arasında ise “acem koşması” başlıklı altı şiir var ki bunlar ve diğer örnekler âşık edebiyatı tür ya da biçim sorunları tartışılırken çok işe yarayacak malzemelerdir.”

Divanı Talib’i Türkçe edebiyatın dîvânlar zincirine ve Değirmencioğlu Simeon Hacı Aleksiye Tâlib Efendi’yi Türkçe dîvân sahibi şairler halkasına kazandırmak gayesiyle gösterdiğimiz bu gayretler umarım meyveye durur ve bu bahtsız şairi hak ve arzu ettiği ölümsüzlüğe kavuşturur.

Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan
810

TEVFİK FİKRET'İN ARDINDAN**İsmail ÖZMEL**

Anladım, “ebedi bir şifadır aldanmak”.
Bu dört kelimeyi öğrenmeli herkes
Ebedi bir şifadır aldanmak. Tevfik Fikret doğru söylemiş.
Kazanmak için ne düzenler kurulduğunu anlamış belli.
İnsan mayasının nelere meyilli olduğunu anlamış.
İşte hakikatte buluştular, adalet terazisinde tartıldılar
Kim haklı çıktı, kim haksız ve zalim.
Kim gerçeği konuşmuş, hakka riayet etmiş
Teraziyi hakkıyla tutan ellin adaletini gördüler.

Tekrar dönüp gelmek mümkün olsa
Zehir zemberek sözleri söyler miydi aklı erenler?
İki örnek insanı kavga ettirirler miydi?
İki örnek insanı öyle seyrederek miydi?
İkisi de duyguların esiri sözlerini divanlarına almadılar.
Türk toplumu bu incelikleri anlayacak noktada mıydı?
Bırakıyorlar mıydı milleti kendi haline?
Düşünenler söyleyebilir miydi düşüncelerini?
Elbette muhalifinin tenkitlerini dinlemeyenler
Bir gün vah diyorlar ama iş işten geçtikten sonra.

İş işten geçtikten sonra hayrını gör annenin.
Hayat böyle sırlarla dolu,
O gizleri o düşümleri çözmeye çabalıyoruz.
Kimin umurunda diyemeyiz.
Bu Türkiye'nin ve Türk milletinin meseleleri
Hür bir ferdi olarak çözmeye çalışmalıyız.
Canla başla, yorulmadan, bıkmadan
Yanlışları haykırmalıyız.
Ta ki yükselere ulaşsın sesimiz
Uykudan uyanılsın, 84 milyona sahiplik bilinci ile.
Dürüstlüğe, liyakate ve insafa dönlüsün.
Herkesin söz hakkı olsun, herkesin ekmeği, huzuru olsun.
Çare aramasın uzaklardan, imrenmesin kirli işlere.
Doğruluk ve adalet hâkim olsun her işimize.

22.01.2022

ÇIKIŞ YOLU

(Siyaset Bilimci Francis Fukuyama'nın "Tarihin sonu ve son insan" adlı eserine ve Türkiye'nin sorunlarına eleştirel bakış)

İsmail ÖZMEL

(Yeni kitap çalışmamın sunuş bölümünü saygıyla sunarım.)

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bulunduğu sıkıntılı ve tereddütlü noktadan kurtulması ve demokrasi geleneğine tekrar dönmesi ve ülkeyi güvenli bir hale getirmesi için, uzun zamandır düşündüğüm çözümleri sunmak gayesi ile bu satırları yazmaya başladım.

Aynı zamanda ABD'li siyaset bilimci Francis Fukuyama'nın 'Tarihin Sonu ve Son İnsan' adlı eseri ile ilgili düşüncelerimi sunmak böylece sadece Türkiye'ye değil dünyaya da bakarak, bir değerlendirme yapmayı da gerekli gördük. Meseleleri sadece Türkiye açısından değil aynı zamanda yakın ve uzak komşu devletler, çağın getirdikleriyle birlikte bakmak, genel çerçeve içinde göze batan noktaları öne çıkararak bir bakış, bir yorum sergilemek istedik.

Türkiye'nin ve içinde bulunduğu coğrafyanın meseleleri ve genel siyaset içindeki durumu hakkında bir beyin fırtınası ortaya koymak ihtiyacı içinde olduğumuzu da kayda geçirmeliyiz. Ülkenin karşı karşıya bulunduğu zorlukların üstesinden gelinmesinin

mümkün olduğunu, ülke için kaygı duyan, ülkenin geleceğine bütün dikkati ve sevdası ile bakan nesle bir çıkış yolu göstermek, bu yolda fikir ve çözüm üretecek bir kültür ve anlayış ortamının yaşatılmasına ihtiyaç olduğunu, hiçbir zaman karamsarlığa düşmemek gerektiğini anlatmak istedik.

Meseleleri yalnız kendi ülkeleriyle ilgili yönüne değil, bütün dünya ile ilgili yönüne çözümler sunan siyaset bilimciler, devlet adamları, düşünürler ve fikir adamları vardır. Yalnız birisi, tarihin sonu diyerek ilk bakışta tedirginlik yaratan bir düşüncüyü dünyaya ilan etmekle, önce bu eserdeki tezlerle ilgili düşüncelerimizi sunmak, yeri geldikçe ülkemizin meseleleri üzerinde durmak, böylece devletlerarasındaki, ideolojiler arasındaki denge ve dengesizliklerin ortaya getirdiği meselelere de parmak basmak imkânını bulacağız.

Fukuyama eserinin başlangıcında:

"İnsan toplumlarının gelişmesinin sonsuza kadar sürüp gideceğine ne Hegel, ne de Marx inanıyordu. Daha çok, insanlık en derin özlemlerine uygun düşen bir

toplum biçimine ulaştığında gelişmenin sona ereceğini kabul ediyorlardı. Yani her iki düşünür de "tarihin sonu"nu varsayıyordu. Hegel için bu liberal devlet, Marx içinse komünist toplumdu. Bununla, doğum, yaşam ve ölümün doğal çevriminin sona ereceğini, artık büyük olayların meydana gelmeyeceğini, gazetelerin çıkmayacağını ve bunların haberlerini vermeyeceğini kastetmiyorlardı. Her ikisi de daha çok, bütün gerçekten büyük sorunlar nihai olarak çözülmüş olacağı için temel ilke ve kurumların gelişmesinde daha fazla ilerleme olmayacağı görüşündeydi." (Fukuyama, 1992: 9-10)

Karşı fikir olmazsa, tez kimsesiz ve garip kalır. Tıpkı muhalefeti olmayan rejimler gibi. Fukuyama diyor ki: Ben iddia ediyorum ki, Hegel ve Marx gerçeğe iki farklı uçta ulaşmışlardır. "Yani her iki düşünür de "tarihin sonu"nu varsayıyordu. Hegel için bu liberal devlet, Marx içinse komünist toplumdu." Ben böyle anladım, yukarıdaki paragrafı. Tatmin olmadım. Sanırım o da olmamıştır. Ama birbirlerini anlamaya ve anlatmaya devam etmişlerdir.

Tez ile karşı tez bir fikir ortamında birbirlerini denetlemeseler, birbirlerinin açıklarını yakalayıp açıklamaları, fikir hayatı ölü doğmuş bir yavru gibi ümitsiz bir olay olarak kalırdı.

Şimdi Hegel'in tezini liberal demokrasinin temeli gibi algılamak, Marx'ı da komünist devletin fikir babası olarak kabul etmek ve her ikisinin de gerçeği bulduğunu varsaymak; bu biraz

zorlanarak yazdığım cümleler; ilk bakışta bir çelişkiler yumağı olarak görünmektedir. Belki Fukuyama bu iki zıt kutbu elinin altında tutarak hem ben yeni bir şey söylemiyorum; bakınız iki filozof da aynı şeyi demek istiyor; hem de iki fikir zirvesine sahip çıkarak karşı tezlerin saldırısından kendisini korumak istemiştir diye düşünebilir.

Madem daha önce bu iki filozof gerçeği bulup açıklamışlar, o zaman, onların söylemediği 'tarihin sonu' söylemini ortaya atarak Fukuyama, felsefenin her zaman açık kalması gereken kapılarını, zihinlere kapatmak mı istiyordu? Yoksa bu iki uç her ne kadar farklı açılardan hadiselerle bakmışlarsa da vardıkları sonuç budur ama kendileri buna bir ad koymamışlardı. Ben de onların açtığı yoldan bu sonuca vardım demek mi istiyordu? Bir anlamda filozoflar insan düşünce ırmağını verimli sahalara yönelmesi için, zaman zaman düşünme yeteneklerini geliştirme egzersizleri yapıyorlar, zihinde şekillenen fikri kurguyu yazıya döküyorlar, gelecek nesiller okuyup anlasınlar, anlatsınlar ki insanın düşünme stüdyoları gelişsin ve büyüsün demek de istemiş olabilir.

Fukuyama burada fazladan bir şey yapıyor, dünya ülkelerinin rejimleri, meseleleri ve gayeleri hakkında; düşünürlerin bakışlarını da ortaya koyarak; dünyanın sonu fikrini ortaya getiriyor. Yani meseleleri dünya bazında ortaya koyuyor ve sonuçta kimlerin kazanacağını, kazançlı çıkacağını da ilave etmekten geri durmuyor.

Filozofların yazdıklarının ne kadar gerçeğine ulaşabiliyoruz, sorusunu sormak akla geliyor. Dünya yuvarlaktır ister doğudan batıya, ister batıdan doğuya doğru yol alınız bir süre sonra bu iki farklı yön bir noktada birleşecektir gibi bir iddia ne derece kabul görebilir. Konuştuğumuz küresel dünyanın çevresi değil ki. Bir coğrafyadan daha çok ülkeler, devletler ve onların yönetimlerinin yarattığı dengeler ve dengesizlikler üzerine düşünüyoruz.

Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan, İstanbul edebiyat fakültesinde ders veriyor, konusu Fuzuli. Laleli'den Aksaray'a doğru yürümekteyiz. Edebiyat fakültesinin o zamanki öğrencisi Eryılmaz Büyükakkaş, dersin konusunu ve kimin ders verdiğini söyleyince kendimizi sınıf salonunda (ders anfisinde) bulduk. Tarlan Fuzuli'nin bir beytini iki ders açıkladıktan sonra, belki şair şiirini yazarken bunların bir kısmını düşünmemiştir ama bizim bunları irdelememiz gerekir, bu bizim görevimiz dedi.

Hegel ve Marks üzerine çok yorumlar verilmiştir. Neyi arıyorsa, ona benzer sözleri temel yaparak yeni bir anlamlandırma yapmaya çalışanlar olmuştur. Her seferinde birçok insan bu denemeleri, tenkitleri değerlendirme ihtiyacı duymuştur. Fikir yumağı sarılıp çözülerek büyüyor, gelişiyor.

Tezlerin ve düşüncelerin ifadesi önem kazanıyor. O söz bu anlama gelir mi gelmez mi pek üzerinde durulan konulardan değildir. Metin incelemelerinde tezin unsurları üzerinde

durmaya, dikkatin ve ihtimamın çağrıştırdığı anlamları ve yorumları da sunmaya çalışmak gerekir.

Felsefe profesörü Macit Gökberk şöyle diyor:

“Çıkış noktası olarak Hegel'in pek yaygın olan ünlü bir sözünü alalım: «Her us'la ilgili olan gerçektir; her gerçek olan da us'la ilgilidir*». Bu önerme Hegel felsefesinin güzel bir özeti sayılabilir. Bununla Hegel'in ne demek istediğini biraz açmağa çalışalım: Burada sözü geçen «us» (akıl) her insanda az ya da çok bulunan düşünme yetisi değil; insanın —süjenin— dışında bir ilke; insanı da, insanın içinde bulunduğu doğa dünyasını da, kültür dünyasını da, her şeyi oluşturan temel varlık bu.” (Gökberk, 1972: 12)

“O Burada sözü geçen «us» (akıl) her insanda az ya da çok bulunan düşünme yetisi değil; insanın —süjenin— dışında bir ilke; insanı da, insanın içinde bulunduğu doğa dünyasını da, kültür dünyasını da, her şeyi oluşturan temel varlık bu. Bu temel varlığa, bu evren ilkesine Hegel «us» yanında «ide», «töz», ya da kendi terimiyle «Geist» (tin) der. Kendisine verilen adlardan da anlaşılıyor: Bu, tinsel nitelikte olan bir ilke. İşte, Hegel'e göre, bütün varlık bu tinsel ilkenin, bu evrensel us'un kendini açmasından, taşıdığı olanakları ortaya koymasından meydana gelmiştir. Bu oluş, bir «iç»in belli bir ereğe doğru belli bir biçimde ilerleyerek «dışlaşması»dır. Gelişmenin biçimi de —yine Hegel'in kendi deyişiyle— dialektik'tir; yani

karşıtlıkları, çelişkileri bunları ortadan kaldıra kaldıra yürüyen bir ilerlemedir ve ulaşmak istediği de, ereği de, kendinin ne olduğunu bilmeğidir; bu bilinçle birlikte oluşan, bu bilincin kazandıracağı özgürlüktür olduğu söylenebilir(Gökberk, 1972: 12)

Hegel, kâinatı yaratanın adını söylemiyor ama onu tarif ediyor. Us kelimesini akıl anlamında değil de kainatı yaratan varlığa işaret eden bir terim olarak ortaya koymak istiyor. Bu anlatımlar tasavvuf felsefesinin izlerini taşıyor desem yeridir. Ama Hegel'i bilenler tasavvufu bilmiyor, tasavvufu bilenler Hegel'i okumuyor. Böyle bir çelişki. Eleştirel mantık yeterince gelişmediği için bunları böyle ayrı ayrı şeyler gibi algılıyor ve anlatıyoruz. Hegel us derken konuyu insan akli olarak değil de, bütün kainatı var eden bir ide, bir temel değer olarak anlıyor ve anlatmaya çalışıyor. Soyut kavramları herkes hafızasındaki(bellek) kavramlar ve kelimeler dünyası ile anlamaya ve anlatmaya çalışıyor. Hegel, İslam düşüncesini ve tasavvufu, islamın kendi terimleriyle yazsaydı bu kadar zamandır üzerinde yazılıp çizilmezdi. Yaratıcı zekâ, üst akılla bütün kâinatın varlık sebebini açıklamış olmakla yeni bir şey söylemiyor ama bilineni yeni bir anlatımla, yeni bir tarzda söylemeye çalışıyor. Filozofların kaderinde bu vardır.

"20. yüzyılın son çeyreğindeki en dikkate değer gelişme, ister sağcıların otoriter askeri diktatörlükleri, ister

solcuların komünist-totaliter sistemleri söz konusu olsun, dünyanın çok güçlü görünen diktatörlüklerinin kendilerini temelden sarsan muazzam zayıflıklar göstermesidir. Latin Amerika'dan Doğu Avrupa'ya, Sovyetler Birliği'nden Yakın Doğu ve Asya'ya kadar birçok yerde güçlü oldukları varsayılan hükümetler son otuz yılda art arda düştüler. Bunların yerine her durumda istikrarlı liberal demokrasiler geçmedi, ama dünyanın dört bir yanındaki farklı bölge ve kültürlerin hepsinin gözünde tek açık ve net politik hedef olarak liberal demokrasi duruyor."

"... dünyanın dört bir yanındaki farklı bölge ve kültürlerin hepsinin gözünde tek açık ve net politik hedef olarak liberal demokrasi duruyor." (Fukuyama, 1992: 18)

Demokrasiyi anladık ama ille de liberal demokrasi demek bu söylemin bizi dikkate sevk eden bir inceliği olmalı ve üzerinde biraz durulmalıdır. Demokrasi ile ticari serbestlik arasında özellikle ABD'li siyaset bilimcilerin durması, ilginçtir. Demokrasi, fertlerin hürriyet sahaları ile yöneticilerin yetkileri arasındaki dengeyi kuran ve ikisine de yasal güvenceler sağlayan bir idare şeklidir. Temelinde hür düşünce ve hür seçimler, kanun hâkimiyeti, kuvvetler ayrımı, hukukun üstünlüğü ve hesap verebilirlik ve devamlılık gibi kuralların olduğu, laik ve sosyal bir hukuk devletinin yönetim biçiminin adıdır. Temelinde insana saygının olduğu bir idare tarzıdır.

Liberal demokrasi mi hürriyetçi demokrasi mi?

Demokrasi olabilmesi için, liberal ekonomi kurallarının işlemesi gerekir gibi bir iddia bu tarifi içinde var gibi görünmektedir. Hâlbuki demokrasi bir idare şeklidir ve liberal ekonomi de güçlülerin daima karlı çıktığı bir ekonomik düzendir, bir yapıdır. Siyaset bilimciler elbette kendi ülkelerinin çıkarlarını savunacaklardır ama bu iddialardan ve gelişmesinden rahatsız olan ülkelerin düşünürleri de bu telkinlerin anlamını kavrayarak karşı düşünceler üretmek durumundadırlar.

Liberalizm bir iktisadi doktrindir, 'bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler' sözü ile özetlenen ve piyasa ekonomisi tabelası taşıyan bir anlayıştır. Demokrasi eşit şartlı hür seçimlerle oluşmuş, milleti temsil eden seçilmişlerin, hukukun üstünlüğü prensibine, hakların ve hürriyetlerin yasalarla güvence altına alındığı, bağımsız yargı ve basın hürriyetinin kısıtlanmadığı laik, sosyal bir hukuk devleti yönetim biçimidir.

Liberal demokrasi denilince sanki demokrasiyle yönetilmek isteyen toplumlar muhakkak iktisadi rejim olarak da liberal ekonominin gereklerini yerine getirmeleri gerekir gibi bir algı oluşturulmak istenmektedir. Bu algı özellikle kalkınmasını yeterince geliştirememiş ülkelerde büyük kayıplara ve yıkımlara sebep olmaktadır. Yurt içinde müşteri bekleyen yüz binlerce ton hububat depolarda beklerken,

yönetimlerin sağladıkları; sıfırlanmış gümrük vergilerinin de desteği ile; aynı mahsulün döviz ödenerek ithal edildiği yaşanan bir gerçektir. Yurt içinden 185 kuruşa alınabilecek buğdayı yurt dışından hem de döviz ödeyerek 245 kuruşa almanın neresinde halkın faydası ve kazancı vardır? Demokrasi aynı zamanda milli gelirin adil dağılımını da tanzim etmesi (düzenlemesi) gerekir ve az gelirli grupların koruması da demokrasinin içindedir. Sosyal devlet nasıl olur, böyle kesimleri koruyarak olur.

Tarımla uğraşan kesimleri; borçlarla boğuşan ve terk edilmiş bir duruma düşüren; ülke ekonomisini sıkıntılı hale getiren bu eksik anlayıştır. Üretmeyen, üretenin de Pazar bulamadığı, en azından ithal edilen ara mallarını olsun yurt içinde üretemeyen bir ekonomi, nasıl olur da bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler prensibine bağlı kalabilir, uygulayabilir? Ülke çıkarlarını hiçbir zaman göz ardı etmemesi gereken yönetimler, liberal sözcüğünü bizim için ne anlama geldiğini takdir ederek, vicdani bir noktaya gelmesi beklenmelidir. Sermayenin ve kazancın bir kesime akması, çoğunluğun acılarını artırmaz, ezilmişliğini doğurmaz mı?

Liberal kuyruğu takılmış bir demokrasi gelişmesini gerçekleştirememiş ülkeler için ne anlama geldiğini şu soru ile daha açıklığa kavuşturmak mümkün değildir. Demokrasinin imkânlarından yararlanarak serpilip büyüyen liberal ekonomi hangi ülkenin

çıkarına hizmet etmeye devam ediyor? Kalkınmasını tamamlamış ve çağa öncülük etmeye çalışan ülkelere hizmet ediyor. O halde bu kadar serbest bir ithalat ülke dövizini anlamsız saçmak anlamına gelmez mi?

Demokrasinin önüne yamalanmış liberal kavramını oradan kaldıralım ve yerine ille de bir sıfat ilave etmek gerekiyorsa, hürriyetçi demokrasi demeye devam edelim.

Fındık ihraç ediyoruz. “bugün yeni sezon fındık fiyatlarını açıklayarak milletimize hizmet etmeyi sürdürüyoruz. Yüzde 50 sağlam iç esasına göre Giresun kalite kabuklu fındık için Toprak Mahsulleri Ofisimizin kilogram alış fiyatı 22.5 liradır. Levant kalite kabuklu fındık için ise bu fiyat kilogramda 22 liradır. Ayrıca, yüksek randımanlı fındık tesliminde ortalama kilogram başına 1 lira, alan bazlı mazot ve gübre olarak yine kilogram başına 2 lira destekleme ödemesi yapıyoruz. Böylece fındık üreticisinin kilogramdaki kazancını 25 ila 25.5 lira düzeyine yükseltmiş oluyoruz.”(<https://www.tarimdunyasi.net/2020/07/29/findik-fiyati-ve-ihracattaki-gelir-tartismasi/>)

Dolar olarak satış fiyatları nasıl bir yol izlemiştir? Geçen yıllar içinde yükselerek mi gidiyor, yoksa inerek mi? Yani ne kadar kazançlıyız veya kayıptayız? Bunlara da bakalım.

Fındık ihraç ettiğimiz ülkeler, bu fındığı aynen mi tüketiyorlar? Yoksa ona tarım sanayi tesisleriyle bir şeyler katarak, albenili ambalajlar yaparak kaçta satıyorlar? Bu işleri Türkiye’de yaparak

daha çok kazanç elde edemez miyiz? Bunları da düşünelim demeye ne zaman başlayacağız?

Demokrasilerde devletin yapacağı veya destekleyeceği yatırımları sınırlayan veya yasaklayan bir hüküm, hem yasalarda hem de gelenekte, bulmak mümkün değildir.

Özel teşebbüsün bazı sektörlerini desteklemek de ülke çıkarına uygun olabilir. İleri teknoloji ve bilimsel ağırlıklı katma değeri yüksek üretimlerin de stratejik bir yaklaşımla desteklenmesi, demokrasinin ve hukukun üstünlüğü ve bağımsız yargının güvencesinde ülke çıkarlarına hizmet etmesi beklenen yöntemlerdir.

Demokrasi liberal ekonominin bir parçası değildir. Liberal ekonomi de demokrasinin bir parçası değildir. Biri iktisadi doktrinlerden birisidir, diğeri de insanlık tarihinin deneme yanılma metodu olsaydı keşke, yüksek zekâların ve vicdanlı yönetimlerin el ele vererek geliştirdikleri bir oluşum, bir yönetim biçimidir. Demokrasi, yasa ve kural tanımayan despotik yönetimlerin baskı ve adaletsiz yönetimlerinden çok çekmiş olan toplumların; az gelişmiş veya hiç gelişmemiş kesimlerin; ıstırabını azaltmak için bulunmuş ve kabul edilmiş bir yönetim tarzıdır. Temelinde hür seçimlerle iktidarı değiştirmek gibi bir mekanizmaya sahip olması en önemli zenginliklerinden birisidir. Seçimle yönetimlerin değiştirilebilmesi, iktidarlara biraz daha insaflı ve biraz daha yasalara uyan ve adaleti temin etmeye çalışan idare biçimleri olarak kabul

edilmiştir.

Demokrasi vatandaşların hak ve özgürlüklerini teminat altına alır, yasalara uymayan gidişlerin zararlarından korunmak için itiraz ve dava yolları açık olan bir rejimdir. Yönetenlerin görev, yetki ve sorumlulukları da yasalarla düzenlenmiş bir idare şeklidir.

Liberal demokrasi kimin işine yarıyor, kimi kazandırıyor, kimleri ekmeğe muhtaç hale getiriyor? Türkiye'deki 19 yıllık uygulama özellikle son tek adam yönetimi gösterdi ki liberal demokrasi zenginleri daha zengin, fakirleri daha fakir hale getiriyor. Yönetenler, devlete vücut veren bütün yasalara yukarıdan bakıyor ve onların ne kadar önemli ve hayati olduğunu düşünmek bile istemiyor. Açıkçası yasalara uymuyor. Özellikle milyarlarla ifade edilen ihalelerin yapılma biçimi ve vasıta geçiş garantisi, hasta garantisi verilen yolların ve köprülerin ve geçitlerin, şehir hastanelerinin verilmiş şartları, ülkeyi düşünenlere çok şey söylüyor. Çok düşünene kitap yazdırıyor. Böyle bir liberal demokrasi varlıklılar lehine çalışıyor, az gelirli kesimleri ekmeğe muhtaç hale getiriyor demek bir gerçeğin ifadesi olarak kabul edilmelidir.

Liberal ekonomi ile demokrasinin ortak tarafları

Liberal ekonominin ülke ticareti ve üretim unsurları ve çalışanlar yönünden bir dizi serbestlikleri ihtiva ettiğini söylemeliyiz. Mal ve hizmetlerin üretimi ve hareketleri bakımından bir hürriyet

ortamı sağlamayı vadettiği doğrudur. Yalnız bu hürriyetlerin kötüye kullanılmasını denetleyen bazı kurumların da çalışır halde bulunması gerekir.

Denetleme görevi yasaların yetkili kıldığı devlet organları tarafından yapılır ve demokrasinin önemli unsurlarındandır. Denetleme kurumlarının çalışmasını engelleyen, ortaya çıkarılan yasa dışı konulara yargı izni veremeyen anlayışların demokrasi ile bağdaşması mümkün görünmemektedir.

Demokrasinin vatandaşlara sağladığı hürriyet ortamı ve güvenceler yönünden, liberal ekonominin mal ve hizmetlerin hareketlerine tanıdığı hürriyet arasında bir ilgi kurulabilir. Bu ilgi kağıt üzerinde kalmaz, toplum hayatına denetlenebilir ve hesap verilebilir bir şekilde yansıma yapabilirse, o zaman bu ilginin bir anlamı olabilir.

Liberal ekonomi bütün serbestliğine rağmen bir iktisadi ferahlık, hazineye ve vatandaşın cebine bir bolluk getirmiyorsa, kıyametin koptuğu bu noktadır diyebiliriz. Milli gelirin artması ve paranın değerini kaybetmediği bir ortamın kurulması liberal ekonominin başaracağı bir iş midir? Bugün bu noktada düşünmek durumundayız.

Artan milli gelirin dağılımı başlı başına bir bilinmezler yumağıdır. Bu yumak hep yüksek gelirli kesimlerin lehine çalışmaktadır. Yoksulun halinden haberi olmayan yönetimler ülke için bir

ıstırap kaynağı olmaya devam ediyor.

Ülke meseleleri ve dünyanın hali

70 yıldır okuduklarımın ve 87 yıldır yaşadıklarımın bana kazandırdıkları ile ülke meselelerine ve dünyanın haline bir bakmak vicdani bir borç haline gelmiştir. Çünkü Türkiye kristalize olmuş yapıların gölgesindedir. Kristalize olmuş sözünü bazı hallerde çok anlamlı bulurum. Bilmem küçük kazmanın sivri ucuyla donmuş bir su yüzeyini yani buz tutmuş bir yüzeyi kırmayı, en azından delmeyi hiç denediniz mi? Buzun hiç sizin istediğiniz yerden kırılmadığını, kırılanın da dar madağın olduğunu görmüşsünüzdür. Birçok aydının zihni böyle peşin ve sabit fikre adapte olmuş veya dondurulmuştur. Onun sabit kanaatleri, takıntıları vardır. Her kötülüğün temelinde faiz vardır. Güzel de faizi indirdiğinizde beklediğiniz sonucu aldınız mı? Alamadınız. Şimdi faiz artırmanın bir zaruret olduğu konuşuluyor. Öyleyse mali meselelerin de kendisine göre kuralları, kanunları vardır. O dengeyi kuramazsanız ıstırabını vatandaşların çektiğini, devletin iktisadi krize doğru gittiğini kim anlayacak ve anlatacaktır? Elbette ilk çılgılığı; hiç geliri olmayanlar (iş bulamayanlar), az geliriyle geçinemeyenler, alın terinin karşılığını alamadığını söyleyen, işçiler, çiftçiler, esnaflar, emekliler, az gelirli memurlar ve toplumun diğer geniş kesimleri; koparacaktır.

Careyi kim bulacak, konunun uzmanları... Kim uygulayacak yönetenler...

Bir meseleyi, bir problemi iyi anlayabilmek için, o meselenin altına üstüne, önüne arkasına bakmak gibi bir metodu zihin sahasından uzaklaştırmış anlayışlar, ülkeyi ne kadar başarılı bir şekilde yönetirler ve meselelere isabetli bir çözümü nasıl sunarlar düşünmeye değer konulardır.

İnsan inanmadığı fikrin, çözümün peşinden nasıl koşabilir? Normal şartlarda bu mümkün değildir. Her sözün rahatlıkla söylenemediği, çoğunun her şeyi bildiğini sandığı bir ortamda, söze değil de uygulamalara bakmak bir ihtiyatlılık olacaktır.

Fikir bazında bu konulara bakmak ve mümkünse okuyucuyu biraz düşündürmek, isabetli çözümlere önayak olmak elbette mutluluk vesilesidir. Herkesi dinleyen ama kendi bildiğini yapan insan zaman kaybındadır. Madem kendi bildiğini yapacaktın, bu kadar insanı niye işinden alıkoyuyorsun? Sonra bu konu tamamen insan sağlığı ile ilgili, sahi hangi birikimin sana bu kadar cesaret veriyor? Her şey oy hesabına dayanmaz. Çok şeyin kendine has ilacı, kendi ortamı ve kendi devası var. Bunların peşine kim düşecek? Kim çözüm üretecek?

Sorunlarla dolu ama her eleştirinin rahatlıkla yapılamadığı bir ortamda, isabetli bir çözüm yolu bulmanın zorluğu ortadadır. Bütün bunlara rağmen ülke meselelerini düşünmek ve çözüm yolları aramak, bir çıkış yolu göstermek ülke aydınlarının görevidir.

Yola çıkana ümitsizlik yakışmaz.

ŞAİR VE YAZAR FEYZİ HALICI'YI VEFATININ 4. YILINDA ANMAK

Abdülkadir GÜLER

Türk edebiyatında, özellikle halk edebiyatı alanında büyük hizmetlerde bulunan şair ve araştırmacı yazar Feyzi Halıcı 9 Ekim 2017 yılında beyaz bir ata binerek aramızdan ayrıldı. Vefatının 4. Yılında Konya'da, Ankara'da, İstanbul'da ve hatta yurdumuzun birçok yerinde saygıyla ve rahmetle anılacaktır. Ben de onun bir seveni olarak bir şeyler yazmak istiyorum.

Rahmetli Feyzi Halıcı ile Çağrı dergisi vasıtasıyla tanışma fırsatını buldum. Çağrı 1957 yılında kurulmuş ve onun isim babası Fazıl Hüsnü Dağlarca'dır. Şair, araştırmacı yazar Feyzi Halıcı Çağrı'ya uzun yıllar hizmet etti. F. Halıcı vefat ettiği zaman Çağrı Kültür Sanat Folklor dergisi yıl: 61, S: 696 'ya ulaşmıştı. Çağrı Halıcı'nın vefatından sonra sevgili oğlu Mehmet Emrehan Halıcı ve vefalı eşi şair Fatma Bahar Halıcı (Gökfiliz) tarafından yayınlanmasına devam etti. Çağrı dergisi şimdi 65 yaşında ve sayı olarak 738'e ulaşmıştır. Çağrı ile birlikte çıkan dergilerin çoğu kapandı gitti, bir sanat ve kültür dergisini yarım asır çıkarmak her yiğidin harcı değildir. Sayın Feyzi Halıcı bunu başardı. Bence sanat ve kültür bağlamında bu bir kahramanlıktır. Bu çabayı gösteren F. Halıcı'yı her zaman şükranla anacağız. Vefatından sonra sevgili oğlu M. Emrehan Halıcı ve

muhterem eşi Fatma Bahar Halıcı (Gökfiliz), Hanımefendi Çağrı'nın yayın dünyasında ve devamı için büyük gayretler sarf ediyorlar. yayınlanmasına Emek verenlerin ellerine ve yüreklerine sağlık. Sağolsunlar, varolsunlar diyorum.

Şair ve gönül adamı Feyzi Halıcı hakkında birçok yazılar ve şiirler yazıldı. Halk şairlerimizden Ahmet ŞENER Çağrı'nın Kasım 2017, 696. Sayısında "BİR ÇINAR" başlıklı şiirinde şöyle diyor:

Mısra mısra döktü yapraklarını
Baharını koyup gitti bu çınar
Rabbim bol eylesin yapraklarını
Baharını koyup gitti bu çınar

Kültüre hizmetle geçti yılları
Aşığa şefkatle açtı kolları
Bahara methiye dizdi dilleri
Baharını koyup gitti bir çınar

Gördü nice ekin göceklerini
Sevdi tabiatı böceklerini
Sıcak yazları narçiçeklerini
Baharını koyup gitti bir çınar

Şener'im dünyada yoktur kalıcı
Her nefis ölümü tadıp güdücü
Allah rahmet etsin Feyzi Halıcı
Baharını koyup gitti bir çınar.(1)

Evet, sevgili şairimiz Feyzi Halıcı'yı koca bir çınara benzetiyordu. İnsanları, doğayı, çiçekleri ve böcekleri bile seven Feyzi Halıcı, o da Âşık Veysel'in benim "benim sadık yârim kara topraktır" dediği topraklara kavuştu. Bir kez daha Allah rahmet eylesin demekten kendimi alamıyorum.

Çağrı'nın bir başka yerinde Feyzi Halıcı'nın hastanede olduğu günlerde halk ozanlarımızdan Âşık Temel TURABİ onu ziyaret ediyor. Feyzi Halıcı'yı bu halde gördükten sonra duygu ve düşüncelerini şöyle ifade ediyor:

"Âşıkların yıllarca bayramını yaparak Konya'dan dünyaya açılmasını sağlayan Konya Kültür ve Turizm Derneğinin kurucusu 1968 - 1977 yılları arasında senatörlük yapmış, Türk kültürüne sayısızca eser kazandıran Feyzi Halıcı Hocamızı İstanbul Acıbadem Hastanesinde yoğun bakım servisinde ziyaret ettim ve gördüğüm halini bir şiirle dile getirdim" diyor Âşık Temel Turabi. Ozanımızın şiirini sunuyorum:

Gölgesinde gezdiğimiz çınarın
 Kuruyan dalları kırılmış gördüm
 Aldığı darbenin yarası derin
 Yaprakları yere serilmiş gördüm

Hasta yatağında gördüm halini
 Haberi olmadan öptüm elini
 Enjektör yaralamış kolunu
 Yemeye, içmeye darılmış gördüm

İhtiyarlık çökmüş omuzlarına

Güneş gitmiş, bulut gelmiş yerine
 Derisi oturmuş kemiklerine
 Bir hayli hayattan yorulmuş gördüm

Bir yanda bahar var bir yanda hazan
 Mevsimden ibaret kurulan düzen
 Dünyaya sığmayan koskoca ozan
 Ufacık yatağa sarılmış gördüm (2)

Halk şairimiz Âşık Temel Turabi bunları söylerken onun yakın dostlarından ve Feyzi Halıcı'yı yakından tanıyan Ufuk Demirci de şunları yazıyor: "Yazar, şair, politikacı, düşünür Feyzi Halıcı, 93 yıllık ömrünün ardından Hakk'ın rahmetine kavuştu. Konya'nın yetiştirdiği ünlü isimlerden biri idi. Konya kültürünün gelişmesinde büyük katkılarda bulunmuştu. Feyzi Halıcı'yı yakından tanıyan gazeteci yazar Rıdvan Bülbül şunları yazıyor: "Feyzi Halıcı ile uzun süre birlikte çalıştıklarını ifade ederek "Feyzi Halıcı deyince aklıma ilk gelen dize dize yazdığı şiirler. Şiir yazmayı çok severdi. Ayrıca kendisinin Konya'da Türk Turizminin gelişmesinde büyük emekleri vardı. Biz 40 sene birlikte çalıştık. Kültürel ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesinde katkıları olmuştur. Yazdığı şiirler ile edebiyatımızı aydınlatır ve halk şairlerimizi korur ve onları bağrına basardı. Şimdi bir yerde halk şairleri öksüz kaldı. (3) Yine onu yakından tanıyan gazeteci Ali Sait Öge Feyzi Halıcı ve "Yalnız Ağacı" hakkında şunları söylüyor: 1962 yılında rahmetli Feyzi Halıcı Ağabey ile Yalnız Ağacı tespit ettik. Daha sonra bu

ağacın yaşı için ölçüm yapıldı. O zaman Yalnız Ağaç 165 yaşında idi. Feyzi Ağabey her yıl haziran ayında Yalnız Ağaç' a onurluk takmaya başladı. Bölgede bu ağacın yanında şiir şöleni yapıldı. Ağaç, Konya, Ankara Karayolu'nda Tutup Beli Mevkiinde bulunuyor. Şimdi ise bu ağaç 220yaşındadır".(3)

Konya Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademisyenlerinden Dr. Âdem Demirsoy da, Feyzi Halıcı'nın kaybının Konya kültürü açısından büyük olduğunu söyledi. " Konya basın hayatında önemli bir yeri var "diyen Demirsoy: Gazeteciler Cemiyetinin kurucuları arasında içinde yer almıştır. Şiirleriyle, eserleriyle, kültür adamlığıyla Konya'nın ufkunu açmıştır. Konya'nın önemli bir değerini kaybetmiştir,Allah rahmet eylesin" dedi.

Şair Feyzi Halıcı, 1924 yılında Konya'da Mevlana Dergâhının bitişiğinde Celal Sokaktaki bir evde doğdu. Çocukluğu ney ve kudüm sesleri içinde geçti. Hayatını Türk Kültürüne adan Feyzi Halıcı, 1954 yılında Konya'da Gül Bayramı, Gül Şöleni, Gül Yarışmaları, Güvercin Güzellik Şöleni, Tarihi Konya Mutfağı, Konya Yemekleri ve özellikle halk şairleri arasında Konya'da Geleneksel Âşıklar Bayramını uzun yıllar yürüttü. Konya'da Anadolu'nun dört bir yanından gelen yüzlerce halk şairini, halk ozanlarının yetişmesine ve bir birleriyle tanışmalarına, atışmalarda bulunmalarına öncelik etti. Bu konuya emek veren Feyzi Halıcı ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE GÜNÜMÜZ HALK ŞAİRLERİ – GÜLDESTE (ANKARA

1992), 674 sayfalık bir kitap yazdı. Adı geçen eser Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları arasında yer aldı. (sayı: 58) bu eserde Türkiye'de yaşayan dünden bugün 400'den fazla halk şairinin adı, hayat öyküleri, şiirleri, deyişleri, karşılıklı olarak atışmaları yer alıyor. Yazım biraz uzadı yoksa bunlardan da bir iki örnek vermeyi çok isterdim. Aslında bu değerli eser için bu ayrı bir yazma konusudur. Rahmetli vefalı dost Ağabeyim olarak tanıdığım ve sevdiğim Sayın Feyzi Halıcı, bu kitabını "Değerli Sanatçı Dost Abdülkadir Güler'e İçten Duygularla. 12.5.2006 tarihinde bana imzalı olarak göndermişlerdir. Sevgili Feyzi Halıcı ile en son Kapadokya'da şairler şöleninde bir araya gelmiştik.(Tarih: 15.16.17 Ekim 2011) de. O tarihten bu yana bir daha bir araya gelmek kısmet olmadı. 09 Ekim 2017 günü 93 yaşında iken aramızdan ayrıldı, Allah rahmet eylesin, mekânı gül gülistan olsun. Tüm sevenlerine ve kadim dost olarak tanıdığım HALICI ailesine bir kez daha başsağlığı diliyorum.

Feyzi Halıcı, 100 'e yakın esere imza atmış derin ve dinamik bir kültür adamıdır. Oldukça çalışkan ve üretmendir. Ayrıca halk şiiri konusunda yazdığı şiirlerde Âşık Fezai Mahlasını kullanıyordu. "Yaylaya Bir Gelin Geldi" adlı şiir kitabı bu mahlas ile yazmıştı.(1998).

Eserlerinden bazıları: Bir Aşkın Şiirleri (1947), Masmavi (1952), İstanbul Caddesi (1956),Günaydın (19 57),Dinle

Neyden (1958),Gecenin Bir Yerinde İki Ceylan (1966), Selçukya' da Aşk (1967), Mesnevi'den Bin Bir Beyit (1982), Yaşama Sevinci (1983),Feyzi Halıcı'nın İtalyanca Şiirleri (Çeviren Anna Masala, 1987), Mevlana Mesnevisi 1.Cilt(1992), Yaylaya, Âşık Fezai Mahlası ile Bir Gelin Geldi (1998),Dörtlemeler / 1, 1995), Dörtlemeler / 2, Şiirler (2000), Şiirler ve Dörtlemeler (2005) gibi şiir kitaplarının yanı sıra araştırma, derleme, gezi ve Güldeste / Antoloji bağlamında yazdığı birçok eseri daha vardır.

Sözün özü,

Şair ve araştırmacı yazar Feyzi Halıcı; ömrü boyunca Türk edebiyatına, Türk şiirine özellikle halk şiirine ve Türk folkloruna / Halk bilimine, hizmetler vermiştir. İçinde yaşadığı memleketi olan Konya'nın adını onurla bütün Anadolu'ya ve hatta yurtdışına (İtalya'dan Azerbaycan'a) kadar onurlu bir şekilde anlatmıştır. Adı caddelere, okullara ve kültür merkezlerine verilmelidir. Anıları ve hatıraları gelecek nesillere, genç kuşaklara tanıtılmalı, yaşatılmalıdır. Konya Büyükşehir Belediyesi'nden ve Feyzi Halıcı ailesinden bir ricam olacak:

Şair Feyzi Halıcı'nın hem sağlığında ve hem de vefatından sonra hakkında birçok şiirler ve yazılar yazıldı. İlerde yüksekokullarında, Üniversitelerimizde onun hakkında araştırma - İnceleme yapacaklar için bunların bir heyet tarafından araştırılıp, bir kitapta toplanmasını diliyorum. Bunlar gelecekte yeni nesiller için bir kaynak olur diye düşünüyorum. Şair Feyzi Halıcı'yı tekrar vefatının 4.Yılında rahmetle ve saygıyla anıyor, mekânı cennet olsun diyordum. Sözümü onun da çok sevdiği Yunus Emre'nin bir sözü ile bağlamak istiyorum:

Sular hep aktı geçti
 Kurudu vakti geçti
 Nice han, nice sultan
 Tahtı bıraktı geçti
 Dünya bir penceredir
 Her gelen baktı geçti...

YUNUSEMRE

1-Ahmet Şener, Çağrı Kültür Sanat Folklor Dergisi, Yıl:61,Sayı:696, Kasım 2017

2-Âşık Temel Turabi, Çağrı Kültür Sanat Folklor Dergisi Yıl: 61, Sayı,696, Kasım 2017

3-Feyzi Halıcı'nın Biyografisi, Çağrı dergisi, Sayı: 707.Mayıs

BASINDA YAYINDA DİL YANLIŞLARI

Adil İZCİ

Son günlerde aldığım birkaç notu ilginize sunuyorum:

1) Özellikle TV sunucularında sık rastlıyorum: "Geçmiş olsun demek istiyorum", "Konuklarımıza hoş geldiniz demek istiyorum" vb. Ben de bu tür sözleri her duyduğumda sağa sola bir bakıyorum. Acaba bu sunucuları doğrudan "Geçmiş olsun", "Hoş geldiniz" demekten alıkoyan birileri mi var diye!

2) Halk TV de olmak üzere, hava durumunda İstanbul'dan sürekli "mega kent" diye söz ediliyor. Nedendir bu "mega" hayranlığımız? "Büyük" sözcüğünün suyu mu çıktı? Üstelik "mega" sözcüğü, Kıbrıs Rumlarının "Megaloidea"larını, bu uğurda kıyılan pek çok canı, toplu öldürümleri anımsatıyor!

3) En son Cumhuriyet'in önemli ve değerli bir yazarında gördüm "yazılı basın" sözünü. Hanidir gazetelerden ve dergilerden "yazılı basın", televizyonlardan "görüntülü basın", "görsel basın", radyolardan da "sözel basın" diye söz ediliyor. Oysa, gazete ve dergilerden kısaca "basın", televizyonlar ve radyolardan "yayın" diye söz etmemiz gerekiyor. Gazeteler dergiler aynı zamanda yayıldıkları için de yayın

organlarıdır doğallıkla. Özetle gazete ve dergiler basın - yayın, televizyon ve radyolar sadece yayın organlarıdır. Henüz yerindedir sanırım (bildiğimiz gibi bu son yıllarda kimi kurumlar ortadan kaldırıldı, o nedenle sanırım dedim), bir Basın Yayın Genel Müdürlüğümüz vardı; eğer "basın" sözcüğü hepsini kapsasaydı, "yayın" sözcüğüne gereksinim duyulmazdı.

4) Yaka silktiğim bir sözcük de "gerçekleşmek", "gerçekleştirilmek" vd. Söz gelimi, "Türkiye'yi sarsan ve çok konuşulan M. K. cinayeti 3 Mart 2009'da C. G. tarafından gerçekleştirildi." Bu ülkede eskiden "cinayet işlenirdi", artık "gerçekleştiriliyor"! Daha doğrusu her edim, her eylem "gerçekleşiyor", "gerçekleştiriliyor" vd.

5) "Bunu bana satma şansınız var mı?" Bir satıcıya böyle bir soru sorulur mu? Sorulmaz ama artık soruluyor. İncelik (kibarlık) adına herhalde...

6) Son günlerde sık duyuyorum: "Kira fiyatları artıştı!" "Fiyat" sözcüğü, bir mal, bir ürün vb. için kullanılır diye biliyorum. Kısaca, "Kiralarda artıştı", "Kira bedelleri artıştı" daha doğru bir anlatım olmalı.

Saygılarımla...

İSTASYONDA BİR AKŞAM SAATİ

Ahmet CİHAN *

Bu yazı, 2019 yılı Haziran ayında İstanbul'dan Osmaniye'ye seyahat ederken, "göç yolunda uğrak yerleri" başlığıyla kaleme almış olduğum yazının, Ulukışla'da bulunduğum kısa süre zarfındakigözlemlerimi ihtiva eden bölümünü teşkil etmektedir.

Yolculuk yaptığım her bir güzergâhta eski tren istasyonlarını görmeyi, varsa irili ufaklı mimari yapıları gezmeyi ve fotoğraflarını çekmeyi her zaman çok arzu ederim. Bu arzumu eğer yalnız seyahat ediyorsam mutlaka gerçekleştirmeye çalışırım ama bu bazen mümkün olmaz.

2019 yılı Haziran ayında bir bayram sabahı İstanbul'dan Osmaniye yönüne doğru seyahate çıkarken kısa bir süre de olsa dinlenmek için Ulukışla'da konaklamayı planlamamıştım. AncakAksaray'da bir gece konakladıktan sonra makul ve mümkün olan gerçekleşti; otoyoldan çıkıp tali bir güzergâh olan Ulukışla'ya uğradım, oradaki tarihi yapıları gezdim ve yaşayan kültüre tanıklık ettim...

2019 yılının 5 Haziran günü akşam saatlerinde Ulukışla tren istasyonu

bölgesine ulaştığımda daha önce mükerreren hayalini kurduğum, gerçeğiyle karşılaşıldığında mutluluk ve hüznü bir arada yaşadığım bir mekânda buldum bir kendimi. Sembolik anlamı olan eski binalar, tarihsel olayların ve kültürel gelişmenin yegâne tanıkları değildi elbette. Bununla birlikte bu tarihi yapılar, bir zamanlar toplumda çok yönlü modernleşme için kalıcı bir değer üretmiştir, ulaşım sistemi değişmiş olsa da İstasyon ve tren yolu belirli bir fonksiyon icra ediyordu.

Sarı renkli istasyon binaları I. Dünya Harbi'nin gözünü budaktan esirgemeyen komutanlarını, baharat yolunu izleyerek han duvarları arasında konaklayanların anılarını barındırıyordu. Ziyaret ettiğim akşam saatlerindeki manzara ise daha fazlasını hatırlatıyordu. Anadolu'dauzun bir zaman diliminde meydana gelmiş, tarihe not düşülmemiş, anlatılmamış pek çok vakanın, gizemli olay örgüsünün hepsi birer birer gözümün önünden bir film şeridi gibi akıp gidiyordu, binaları ve çevresine bakarken.

Arabayı,istasyon binaları arasında uygun bir alana park edip, makinayı elime

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

alıp çevrede olup bitenleri fotoğraflamaya başlamıştım, ilk önce. Farklı açılardan, her anı, geçmişi, buradan seyahat edenleri, binaları kullananları, tren yolu ağını yapanları da düşünerek, geniş bir mazi duygusunun ağırlığı altında, adım adım gezip dolaştım çevreyi. Uzun yıllar bir mahpus damında özgürlüğü elinden alınmış bir mahkûmun salıverilmesi gibi, kendimi sokağa atarcasına çevredeki temiz havayı teneffüs ederken, tarihin derinliklerinde olup bitenleri de düşünüyordum o an. Binaları, hareket memurluğu odasını, bilet satış bölümünü ve bekleme salonunu gözlemleyerek, beklenmeyen ama birer gerçek vaka olan hadiselerle o anları zihinde geçirerek; dün ve bugün yaşananları bir an düşünerek; yarın olacakları tahayyülederek, hepsini bir arada yaşayarak var olmaya çalıştım bütün mekânlarda. Mekânların belleğindeki dün ve bugün olanları terazinin kefesinde tarttım, yarın olabilecekleri de ayrıca değerlendirdim.

Bu arada, istasyonda, tren yolunda bir makinenin sesi uzaklardan geliyordu, Adana'dan hareket eden bir yolcu treni Ulukışla istasyonuna ulaşmak üzere idi. Bu trenistasyonda bir süre bekleyip, yeni yolcularını aldıktan sonra saat 19:30'da hareket edecekti, Kayseri ve Ankara istikametine doğru. Uzaktaki tren sesini

işitirken, istasyonda sayıca kalabalıklaşan rengarenk giysiler içindeki insanların perona doğru hareket edişlerine odaklandım. Farklı cinsiyet ve yaş gruplarından onlarca kadın, kız, erkek, genç giderek daha fazla birbirine yaklaşıp, vedalaşma telaşı içinde idiler. Modernleşen bir görüntü de arz eden kalabalık içindekiler, kırsaldan kente doğru göçleri de anlatan bir kültürel örüntü ve görünüm arz ederek, kimi karşısındakiyle sohbet ediyor, kimi ise ayrılacağı ya da kavuşmayı arzu ettiği insanın hayaliyle konuşuyor gibiydi. İçlerinden pek azının yüzü gülümsüyordu, çoğunluğu mağdur ve mazlum bir çehreye sahipti. Aralarındaki alınları kırışmış yaşlı Anadolu kadınları sessizce konuşuyor ya da içini dinliyor gibiydi. Sigara dumanıyla ciğerleri katran bağlamış, bıyıkları ve parmakları sararmış bir halde nefes alış verişlerinde bile perişanlıkları fark ediliyordu bütün erkeklerin. Yakın çevremde olup gördüklerimin çehresinde, zamanda yolculuk edip, bir nehirde akan sular misali, istasyondan gelip geçen tüm yolcuların, seyyahların ve diğer yolcuların yüzlerini görüyordum adeta.

Kalabalığın çıkardığı uğultudan konuşulanları anlamak mümkün mü? Belki de hayatta idealleri gönüllerince bir gün geçirmek, pek çoğunun. Bazıları için

gerçeğinden ziyade, ulaşmak istedikleri, olmak ya da olmamak için planladıkları şeyin hayali onları mutlu ediyordu. Azıcık para, hayırlı bir evlat, vefalı bir eş, küçücük bir makam, daha fazlası değildi onları mutlu edecek şey. Hüzün ve sevinç birarada.

Tren istasyona yanaşırken sessiz kalabalıklar en önde yer almak üzere ileri doğru atıldılar, bazılarının ayakları yerden kesilmişti. Az sonra duracak olan trende yerlerini almak için telaşlanmışlardı birden, az önce yaşadıklarını unutmaya başlamışlardı. Arı kovanındaki uğultuyu andırıyordu bir anda Ulukışla istasyonu; ayrılık kadar kavuşmalara da sahne oluyordu aynı mekân. İstasyon, yapıldığı günden bugüne her sefer bir buluşma, var oluş ve ayrılık vakti idi. Mekân aynı olsa da sahnedekiler değişiyordu mütemadiyen.

Tren durduğunda, bir anda, fren kampanalarından yükselen sis ve koku ile kompartımanların pencerelerinden sarkan insanların bağırış çağırışları birbirine karışmıştı bir anda; bavulları pencereden ve kapıdan dışarıdaki tanıdıklarına uzatanlar görülmeye değer bir manzara oluşturuyordu. Tren, bir şeyi alıp götürüyordu ama aynı zamanda bir şeyi de getiriyordu. Neleri alıp götürüyordu ve neleri getiriyordu trenler? Onu düşünen var mı peronda bulunan kalabalıklar ya da trenle seyahat edenler

arasında, bilmek mümkün değildi.

Hatıraları, anıları, özlemleri, çığlıkları, hisleri ve duyguları alıp götürüyordu uzak diyarlara bu yolcular. Başka diyarlardan da taze duygular, meraklar, sevinçler, kederler, özlemler alıp getirecekti, gidenlerin geride bıraktıklarıyla hüzünlenip sevinecekti perondan el sallayanlar. Hayal peşinde sürüklenenlerin gerçekliklerini taşıyordu perondan hareket eden tren; yük vagonlarının emtia taşıdığı gibi. İstasyon hatıraların ve anıların yükünü taşımaktan zor nefes alıyordu adeta, sararıp solmuştu bütünüyle. Taşımaya güç olanları omuzlamak takat gerektiriyordu; mekân da insan da, tren gibi kendi yükünü taşımaktan gün olacak bitap düşecekti.

Yol bitmez, hayal de bitmez, istasyonda insanlar var oldukça, sona ermez hayaller, bu devran döndüğü sürece. Tren, istasyona girdiği gibi siren çalarak hareket etti ağırdan; yükünü aldı, bir sonraki istasyonda benzer hareketlere tekrar tanıklık etmek üzere yola çıktı. Duygu dolu, his dolu insanların ağırlığı altında iniltiyle hareket ediyordu. Geride onlarca anıyı ve hatırayı bırakarak, yoluna devam ediyordu tren...

İstasyon yeniden sessizliğe bürünüyordu, ta ki yeniden bir tren bu istasyona yanaşmaya kadar, memurlar işe mola veriyordu. Vardiyadan gelenler

personel yatakhaneğinde dinlenecekti belki bir süreliğine, yeni iş başı yapacaklar da öyle.

İstasyon ve çevresindeki gözlem bitmemişti, Adana treni perondan ayrıldıktan bir süre sonra yolun karşı tarafında yer alan mahallede birkaç tarihi yapının bulunduğunu gördüm. Merak edip onları dolaşıp görüp fotoğraflamak için izin aldım aile bireylerinden, alt geçidi kullanarak yolun karşı tarafına geçtim ve böylece Ulukışla merkezine ulaşmış oldum.

İlk önce, Öküz Mehmet Paşa olarak bilinen, 1610'larda Sadrazamlık yapmış bir sadrazamın Ulukışla'da yaptırmış olduğu külliye tarzındaki yapı topluluğunu gezdim. Cami, han/kervansaray ve hamamdan teşekkül eden yapı topluluğundan bugün geride cami, han ve hamam ayakta kalmış.

Kervansaray içinde büyük bir düşün şenliği olduğunu fark ettim ve onu izledim bir süre, sonra kervansarayın çatısından çevreyi fotoğrafladım. Oldukça büyük bir kervansaray olduğu anlaşılıyordu. Ulukışla bir boğaz, derbent, kervanları ve seyahat edenlerin, ticaret erbabının dinlenme mekânı. Geçmişin ticaret filosu deve kervanları buradan geçerken hanlarda konaklıyor, yolcular ve esnaf hamamda temizlenip dinlenme imkânı buluyordu.

Kervansaray ve çevresinde dolaşırken akşam olmuştu artık, Osmaniye'ye yetişmek oldukça geç bir vakte sarkabilirdi. Bu nedenle Mersin'de bulunan akrabaları ziyaret etmek uygun olacak diye düşündüm. Evet, planda yoktu böyle bir tercih. Ancak uzun yolculukta rahat hareket edip akşam yemeğini Ulukışla'da yemek, tok karınla yola çıkmanın daha makul olduğuna kanaat getirdim. Akşam yemeği için, kervansarayın restore edilmiş hamam kısmının dışında yol üzerinde faaliyet gösteren bir tablayı ekmek teknesine dönüştürmüş genç, evli ve iki çocuklu bir anneye konuk oldum. Bir süre sohbet ettim, bir bayram günü akşamı.

Yemeğimizi yerken, kendisi de bir göçmen olarak köyden gelmiş bulunan kadınla ve yaşlı babasıyla sohbet ederken, onları dinlerken, Ulukışla'dan geçen yolcuların, seyyahların sevinçlerine hüznlerine zaman tüneline tanıklık ettim. Genç kadın, yaşlı babası, iki küçük çocuklarının çehresinde o hüznü ve sevinci okumaya çalıştım, hem de bütün bir maziye, bugünü ve geleceği bir arada düşünerek.

Yemekten sonra, her yolcu gibi, biz de Ulukışla'ya veda ettik yeni bir istasyonda konaklamak üzere.

NİĞDE KALESİ

Mehmet BAŞ

Alaattin Caminde ezanlar okunuyor
 Güneşe hicret ederken gurbet kuşları
 Sungurbey'in üstünde yıldızlar kayıyor
 Dökülürken gözümden hasret yaşları

Hanım Camine doğru bir yokuş iniyor
 Sevdayı bir çiçek gibi bürüyor renkler
 Eski zahire pazarında üşüyor ellerim
 Kalbime bir zehir misali işliyor keder

Paşa Camide bir kuş konmuş şadırvana
 İçiyor yalnızlığı yudum yudum kana kana
 Kurşun kubbelerde güvercinler uçuşuyor
 Kalbe düşen son cemre erişirken bahara

Dışarı Cami önünde, üç mermer musalla
 Hüzün dolu bakışlar işleniyor taşlara
 Derbent üstünde köpürürken denizler
 Şimdi uzaklarda çiğ düşüyor dağlara

Kıgılı Cami yanında kurulmuş bir pazar
 Ruhum sırat köprüsü, bedenim bir mezar
 Sesim soluğum kesiliyor sesim soluğum
 Başımda bir kar misali ağarmış saçlar

Nahita Kalesinde savrulan bir rüzgârım
 İşlemiş içime, gitmez benim efkârım
 Bir vatan ki taştan, topraktan azadedir
 En güzel çiçeklerle süslenirken dağlarım

İTİRAZ YOK

Hasan Hüseyin ÖZMEL

Evet ben de siz gibi hakkı hayat sahibi
 Yaşamayı isteyen mükemmel bir insanım
 Kainatı yaratan uluhiyet sahibi
 Unuttum yaşamayı, nedir benim noksanım?

Bir lokma ekmek için her söze başüstüne
 Cehli mürekkep olan sahib-i selahiyet
 Hakikat cevherinin, indir bir taş üstüne
 Dumura mı uğruyor, güzelim ademiyyet.

Bir lokma ekmek için, insan insan üstüne
 Hakikati görene dur demek güç olur
 İtiraza mahal yok her söze başüstüne
 Sağa dönsem kabahat sola dönsem suç olur.

10.VII.949-KAYSERİ

BAHARDA

Yakup EKİCİ

Bahar günleri,
 Bir yağmur başlar inceden
 Bir serçe ıslanmış kanatlarını çırpıp usuldan,
 Ve her yerden
 Bir yeşil dünyaya dönüşür evren.
 Çocuksu bir sevinç kaplar içimi,
 Sanki yeniden başlarım yaşamaya.
 Ve çok uzaklarda
 Yaşamın bu dayanılmaz zevkinden habersiz,
 Ayağı yalını gözü çapaklı
 Çocukları düşünürüm.

(Kızıl Sarmaşıklar adlı şiir kitabından s:14)

ÖYKÜ

ÇATI KATINDAKİ SIR

Serpil KAYA

Pierre Loti caddesindeki yeni taşındığımız evin çatı katında gördüm ilk kez onu...

Sararmış, solmuş, üzerindeki kolalanmış danteli bile tozlanmıştı.

Anneannemin çeyiz sandığıymış. Onun evinde yer kalmayınca bizimkiler bizim eve taşınmışlar.

Ama gelin görün ki ,evi modernize edip yeni bir görünüm vereceğiz, ferah bir yaşam alanı açacağız diyerek, içerisindeki tüm güzel anılarla beraber çatı katımızın en ücra köşesine terk etmişler.

Üniversite vizelerim bittikten sonra bir haftalık ara tatilde eve döndüğümde, odamdaki fazlalık kitapları ve kullanmadığım eşyaları ortadan kaldırmam gerektiğini söyleyen annemin de zoruyla çatı katına çıktığımda fark ettim onu .

Annem gibi değilim ben, minimize edeceğim , yeni bir dizayn vereceğim edalarıyla ortada dolaşıp eşyanın ruhuna aykırı davranan annemi hiç bir zaman anlayamayacağım.

Bence bir ruhu var eşyanın da.

Konuşmasa da, sesi çıkmasa da..

Üzüntüden, ilgisizlikten, terk edilmişlikten belki de, sararıp soluyorlar sanki.

Onlar da üzüyorlar, onlar da iç çekiyorlar.

Paslanıyorlar, küfleniyorlar hatta.

Sessizce ağlıyorlar.

Hani " Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur" derler ya, tam da öyle işte...

Hastalıktan eli yüzü sararmış bir çocuk gibiler sanki dokunsalar ağlayacaklar ...

Anneannemin genç kızlık çeyizi de öyle boynunu bükmüş, üzerinin ahşabı bile kararmış, bozulmuş.

O da yılların acımasızlığına teslim olmuş, ruhunu bu soğuk ve yalnız çatı katında kaybetmiş belli ki..

Mahsun, hüzünlü, ve belli ki kırgın.

Ellerimle dokunup okşadım yavaşça, onu orada yalnızlığına mahkum ettiğimiz için özür diledim.

Aslında böyle olmasını hiç istemediğimi, onu ve içindeki anıları çok sevdiğimi..

Dinledi, anladı beni sanki; buruk bir tebessümle gülümsedi

Üzerindeki tozları üfledim önce tüm

nefesimle, sonra da nazikçe sildim her yerini, yumuşak, ipeksi bir bezle..

Evet evet, anladı beni sanki, parıldadı en güzel haliyle...

O gece rüyamda gördüm anneannemi. Yüzü her zamanki gibi akça pakça, nur gibiydi.

- Güzel torunum, dedi bana , yanıma yaklaşıp usulca yanaklarımı okşadı

Beni ne kadar çok mutlu ettin, bilemezsin. Genç kızlık sandığıma verdiğin önem, hassasiyet beni berhudar etti canım yavrum. Sanki geçmişin, bir köşede unutulmuşluğun o rutubetli kokusu gitti üzerinden. Ne beni ne de hatıralarımı unutmamışsın, nasıl mesudum , anlatamam dedi.

- Canım anneanneciğim, senin ve aziz hatıralarının bir köşede unutulmasına gönlüm razı olur mu sanıyorsun? Ne ben ne de ailem seni asla unutmuyoruz, unutmayacağız da, dedim

Gözleri nemli bir şekilde gözlerimin ta içine baktı ve bana :

- Canım kızım, benim mukaddes emanetime en iyi sahip çıkarsın bunu çok iyi biliyorum ve yüreğimin en derinlerinde hissediyorum. Sana bir sır vereceğim şimdi ;

Sandığın içerisindeki pembe çiçekli basma fistanımın içini aç, orada sana bıraktığım bir emanetle karşılaşacaksın, bu benim sana hediyemdir canım torunum dedi.

Ve yanaklarımdan öperek uzaklaştı yanımdan.

- Anneanne, nereye gidiyorsun? Dememe kalmadı gözden uzaklaştı usulca.

Ertesi sabah uyanıp da merakımı yenemeyip sandığı açıp baktığımda beni büyük bir sürpriz bekliyordu, pembe taşlı bir broş anneannemin basma fistanının kat yerinde gizlenmiş, öylece ısılt ısılt parlıyordu.

Evet, eşyaların da tıpkı insanlar ve anılar gibi bir ruhu vardı ve bizi her daim seziyorlardı.

GÜN

Mehmet Zafer EKİCİ

Gün doğuyor; gün batıyor
 Her gün bir başka çehreye bürünüyor dünya
 Bir yenilik getiriyor her gün
 Heyhat! Sen gönül
 İstirabınla baş başayım daima
 Ne değişen sana acıyor
 Ne öten kuş, ne yeşeren toprak
 Bazen bulut akıtıyor gözyaşlarını
 Senin için ve senin aşkın için.
 (Hercai adlı şiir kitabından s:64)

BİR RİVAYET

Hilmi Kağan ÖZMEL

Bir efsaneye göre
 Rüzgar bir kış gecesi
 Esecek kuşa
 Kuş benzeyecek bir taş
 Taş başlayacak ayaklanmaya
 Yerleşecek görkemli bir dağa

ÖYKÜ:**PANTOLON****Şakir MUSALLİ**

-Artık eskimiş, at bu pantolonu.

Eşinin söylediği cümleler beyinde bir mahzenin ıslak duvarlarına çarpa çarpa sönen sesler gibi yankılandı. Seslerin her çarpışında benliği de yaramaz bir çocuğun elindeki naylon bebek misali oradan oraya savruldu. Eşi bir kasabın ustalıklı koyunu parçalaması gibi kolaylıkla söyleyivermişti. Kendi etleri kesiliyormuş gibi titredi. Kolları ve bacaklarını, ihtiyacı olan biri olursa alsın da kullansın diye çöp bidonunun yanına bırakılmış olarak düşündü. Gözleri korku ile açıldı. Bağdırmamak için kendini zor tuttu. Dişlerinin arasından titreyerek çıkan ürkek kelimeler döküldü ağzından.

- Ama pantolon atılmaz ki...

Çocukluğundan itibaren pantolon ve ayakkabı bir insan için en değerli varlıklardan biri olurdu köy yerlerinde. Bir askerin silahı, bir hakimin kalemi, bir balıkçının kayığı neyse pantolon ve ayakkabı da bir öğrenci için o derece önemliydi. Hele bir yırtılmaya görsün. O zaman köy yerinde yenisinin alınması için mahsulün tarladan kalkmış, ambara güzelce yerleştirilmiş sonra da tüccara iyi bir fiyata satılmış, satıldıktan sonra da paranın cebe indirilmiş olması lazımdı. Ondan önce es kaza bir yere takılıp

yırtılsın ya da bir tarafı kopsun, ölümlerden ölüm beğenmek demekti. O yamalı pantolonla sınıfa girmek, öğretmenin ve arkadaşlarının önünde yaması fıldır fıldır yanan pantolonla tahtaya çıkmak hayatında yaşayacağı en ağır nefis terbiyelerinden biriydi. Allah'tan annesi biraz dikiş işlerinden anlıyordu. Yırtılan pantolonları en yakın renkteki yama ile yamasa da pantolonun o rengini tutturacak kumaşı her zaman bulmak mümkün olmuyordu. Yamalarla süslenmiş bir pantolonla okula gittiği zaman bütün dünya işlerini bırakmış, bütün zamanlar donmuş, tüm başlar kendisine çevrilmiş de onun yamalı pantolonuna bakıyor hissini yaşıyordu. Hele tahtadayken öğretmenin gözleri pantolonundaki yamaya kaysın yerin dibine giriyordu. Boncuk boncuk terleyen anlına, kızaran yüzüne ve konuşurken nefesinin boğulmasına bakan öğretmen köy çocuklarının yaşadığı izzeti nefis savaşının nasıl sonuçlar doğurabileceğini görüyordu. Hele bir de kızlar birbirine bakışır, için için kikirderse o zaman sınıftaki tüm karizması yıkılır, yazılılardan aldığı yıldızlı pekiyiler gözlerinin önünden silinir, zaman bir

anlığına dursa da kimse fark etmeden aradan sıyrılıp gitsem diye düşünürdü.

Okulun önünde tüm sınıfça fotoğraf çekinmişlerdi. Ön safta oturanlardan biriydi kolunun birini arkadaşının omzuna atmıştı. Öbür eli ise diz kapağının üzerini kapatmıştı. Eskiye bir pantolon okulda giyilmeyecek hale gelince geri hizmete alınır, tarla tapan gibi yamalı olsa da olmasa da sorun teşkil etmeyecek işlerde kullanılır; yırtılsa da sökülse de artık bir önemi kalmazdı. Top oynarken topu yakalamak istediği zaman yerlere fırlatırdı kendini. En son hiçbir yerde giyilemeyecek hale geldiği zaman ise bu hayattaki elbise olarak görevini tamamlar, parçalara ayrılarak diğer kumaş parçaları ile birlikte tarlada tapanda yere serilecek şiltenin üzerindeki yerini alırdı. En küçük bir parçası bile ziyan edilmezdi.

Dolabında askılara bir asker gibi dizilmiş bir sürü pantolonu vardı. Kimisi sadece bir bayramda giyilmiş, sonra öbür bayramda giymek üzere sakince dolaptaki yerine asılıyordu. Bir pantolonun eksilmesi hiçbir şeyi değiştirmezdi. Giyilmeyecek eski bir pantolonun dolapta kalabalık etmesine hiç gerek yoktu. Ama eşi "Götür, at." Deyince etinden et kesilmişti. Bir pantolon, üzerinde tek bir yamalık bile yokken nasıl atılabilirdi. Yüzünü

görmeyim, dayanamam diye bir poşetin içine sardığı pantolonla en sevdiği hayvanı sokağa azdırır gibi gönülsüz adımlarla çöp tenekesinin olduğu köşeye doğru yöneldi. Hayatında bedeninin ve ruhunun ayrı yönlerine doğru yöneldiği nadir anlardan biriydi. Aklına rahmetli dedesi geldi. Köyün en zengin adamlarından biriydi. Ama evinde tek bir lokma bile israf edilmezdi. Kurban Bayramı gelince fakir fukaraya dağıtılan etlerden kalanlar özenle sucuk yapıldı. Eşe dosta, çoluk çocuğa dağıtılmış ihtiyar karı kocanın bir türlü yiyemediği sucuklar yeni senenin sucuklarına katılır; ikisi bir makinede çekilirdi. Torunları çoğu zaman gülerlerdi bu zengin ihtiyarın haline. At, gitsin; bu senekileri taze taze ye derlerdi. Otuzlu, kırklı yılların kıtlıklarını yaşamamış hiç kimse tek bir lokmanın bile ne kadar değerli olabileceğini bilemezdi. Şimdi yeni yeni anlıyordu ihtiyar dedesini.

Poşetin içindeki pantolonu tenekenin içine bakamadan çöpe bıraktı. Yüreği kan ağlıyordu. Büyük bir günahı boynuna takmış gibi çöp tenekesinin yanından ayrıldı. Sonra büyük bir pişmanlıkla koşup poşetteki pantolonuna sarılmak istedi. İçinden sessiz feryatları yükseldi:

- Affet beni!
- Affet beni!

GÖNLÜME SESLENİŞ

Musa DOĞRUER(Teslimi)

Şeyda bülbül bu gün feryadın öksüz,
Dikenler içinde vatan mı olur.?

Sevdayı yürekten yaşayan bilir,
Bedava götürüp satan mı olur.?

Senin kaderin de yazılmış güle,
Hicran bahçeleri atan mı olur.?

Sevgiyi yürekten sökenler ağlar,
Zalim kalesini tutan mı olur.?

Ar perdesi düşmüş hayadan yoksun,
Öyle bir insana utan mı olur.?

Hakka yönelmiş te ,gönlü hep hakta,
O'nun yüreğinde tufan mı olur.?

Vefayı gönlünde mühür eylemiş,
Onun sevgisinden kopan mı olur.?

Mevla vermiş ise kutlu hidayet,
Bu mübarek yoldan sapan mı olur.?

Türlü nimetleri vermiş insana ,
Bunu elleriyle tepen mi olur.?

Teslimi gözyaşın hak için aksın,
Haram libaslardan kefen mi olur...?

MELEĞİM

Hakan SUNA

Sen benim en değerlim, ela gözlü dilberim
Gönül tahtımda sultan, hazinemde cevherim
Seni sevmekle dolsun, damarlarım,ciğerim
Müntesip sana bu kalp aşklayanar yüreğim.

Yakarışım da hep sen, payansız isteğim de
Düşlerimde canlanıp yeşersin gerçeğim de
İlmek ilmek dokunsun göz nuru emeğim de
Her düşüm anı olsun, hayatım ol meleğim.

Delicesine sevdim ben seni Mecnun gibi
Gözlerinden sevdayı içerken gördüm dibi
Duygularımın ruhu, ruhumun tek sahibi
Gönlümün mabedinde el açtığım dileğim.

Sevgini kalbime ekdim, arsız rüzgâra inat
Kök salsın tâderine, bu fani olsun abat
Karanlıktan kurtulup güneşi görsün hilkat
Kanımla beslediğim, içimde açan çiçeğim.

Hayallerimi besler, sükûnet bakan gözler
Viran olmuş dünyamı imaretyapan sözler
Ruhum sürura erer, aşkımı harlatır közler
Dudağımdan kalbime kor sızdıran peteğim.

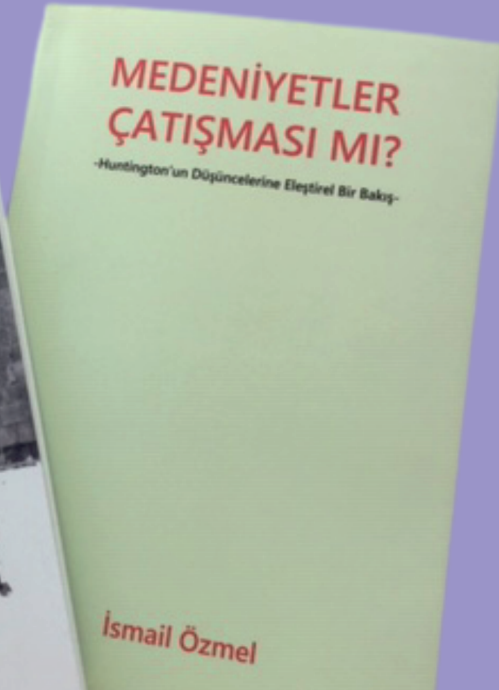
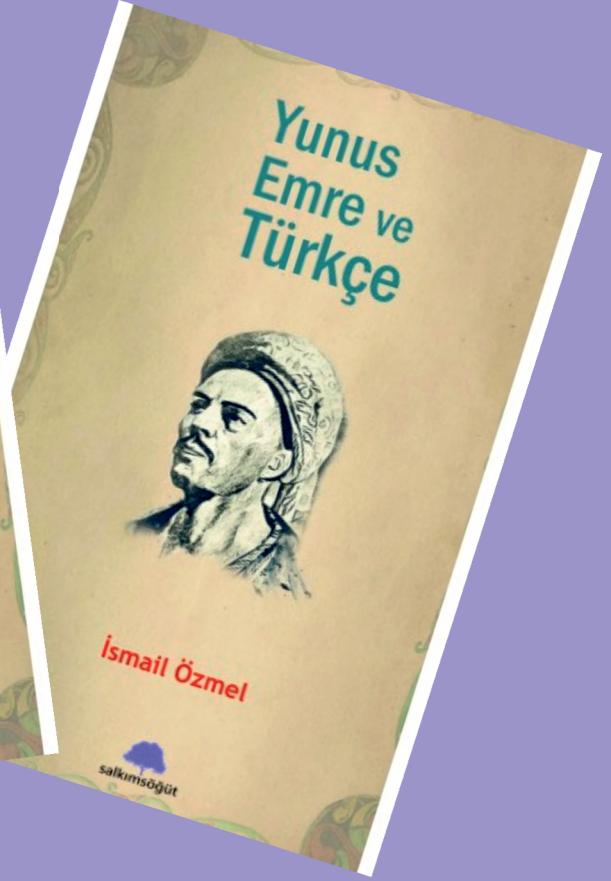
Savrulmuş parçalarım birleşti seninle bir
Girdaplardan kurtuldu içimdeki yoz şehir
Emrine amade kalp, duygular sende esir
Bereket müjdecisi gökte çakan şimşeğim.

Baharı soluklayan kalbim çiçek açan dal
Yeşeren umutlarla birlikte oldum abdal
Yandı, kavruldu aşklayüreğim oldu hamal
Suya hasret giderken çölde manen desteğim.

Mahfî ne hallerde gel degöreyemehru dilber
Sensiz, aşksız yaşamak ölümünden daha beter
Dayanacak gücüm yok, gurbete artık yeter
Vuslat çalsın kapımı engel olmaz hendeğim.

17.04.2017 – Karacasu/AYDIN

Salkımsöğüt Yayın Evinden Çıktı

97.SAYI 15 TL
AKPINAR : Yeni Çarşı İş Merkezi
B / Blok • NİĞDE